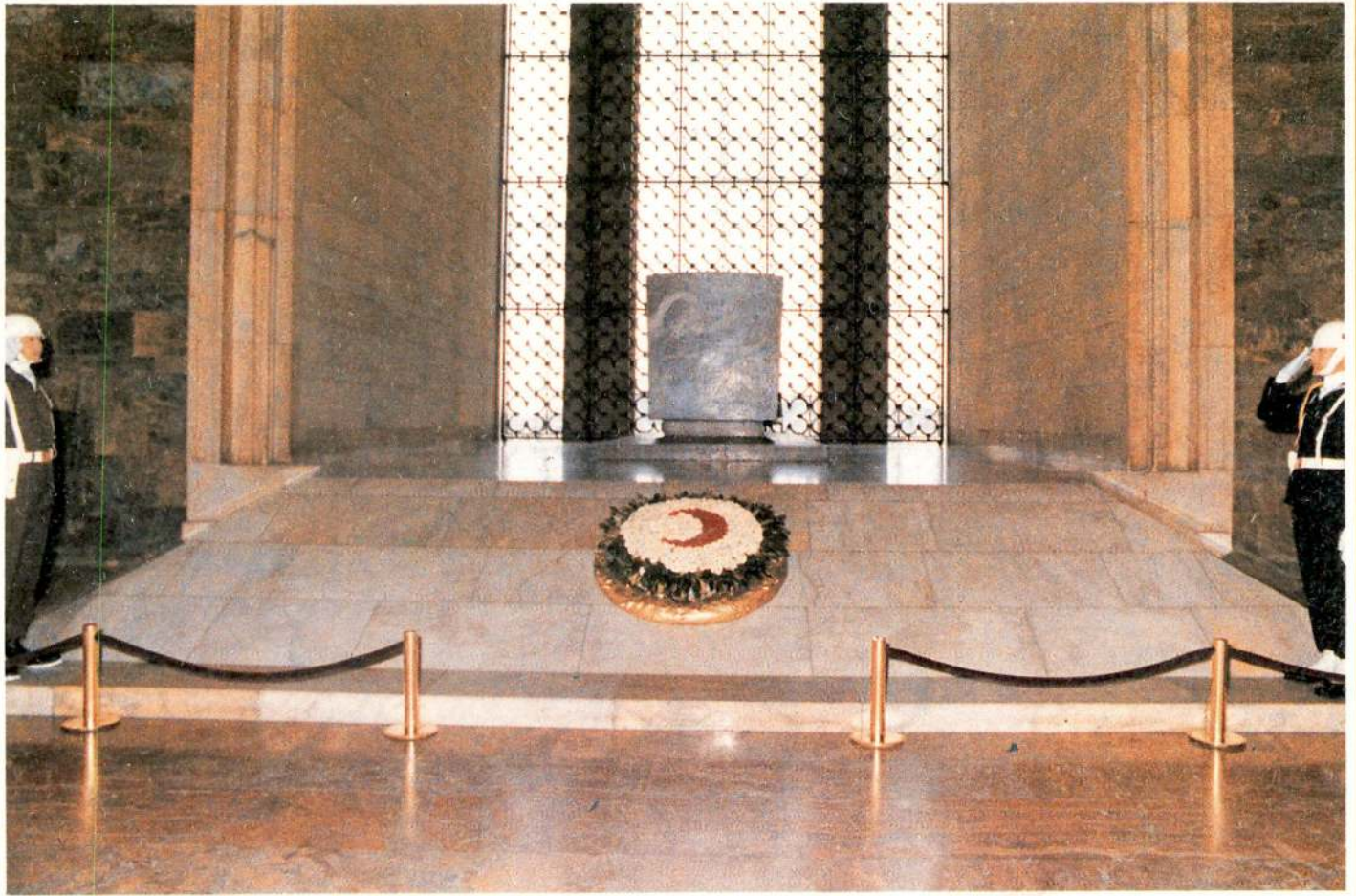




KIZILAY

EYLÜL - ARALIK 1994

SAYI : 164



İÇİNDEKİLER



2

KIZILAY HAFTASI
28 Ekim - 4 Kasım

5

TÜRK - AVUSTURYA
TIBBİ İLİŞKİLERİ SEMPOZYUMU



12

KONFERANS:
"KAN VE KAN ÜRÜNLERİNİN
KULLANIMI"

24

BOSNA - HERSEK DISPANSERİ
HİZMETE AÇILDI



**KIZILAY
DERGİSİ**

1994

EYLÜL - ARALIK

Yıl: 28 Sayı: 164

Sahibi:

Türkiye Kızılay Derneği

Adına

Genel Başkan

Dr. KEMAL DEMİR

Genel Yayın Yönetmeni

Gn. Bşk. Vekili

NURETTİN ÖZDEMİR

Yazı İşleri Md.

ÇOŞKUN ÇOLAK

Yayına Hazırlayan

GÜLTEKİN ÖZDEMİR

Fotoğraflar

BAHATTİN HASKOKAR

Tasarım - Dizgi

ÜMİT REPRODİKSİYON

Baskı

EMEL MATBAACILIK



CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL'İN MESAJI

28 Ekim 1994

Sayın Dr. Kemal Demir
Kızılay Genel Başkanı

Çağdaş dünyada bir toplumun güçlü olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri, her ferdinin dayanışma bilinci içerisinde toplumuna hizmet etme ve bir vatandaş olarak toplumsal yaşama katkıda bulunma arzusudur.

Her zaman insan sevgisini ön plana çıkaran, insanlarımız arasındaki yardımlaşma ve sosyal dayanışmanın en etkin kurumu olan Türkiye Kızılay Derneği, 126 yıldır insanlığın müşterek acılarını gidermede din, dil, ırk, renk ve cins ayrımı gözetmeksizin ve hiçbir karşılık beklemezsizin yardım elini uzatmış; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir itibar, bir gurur müessesesi haline gelmiştir.

Sevgi, hoşgörü, merhamet ve ihtiyacı olana imkânı ölçüsünde yardım etme, milletimizin başta gelen özelliklerindendir. Kızılayımız, milletimizin bu özelliklerini bütün dünyaya göstermekle kalmamış, aynı zamanda tanıtma görevine de katkıda bulunmuştur.

Kızılay, başta kan bağışı olmak üzere, yürüttüğü çalışmalarla bir büyük insanlık görevini başarıyla yerine getirmektedir. Bundan dolayı Kızılayımız, milletimizin gönlünde itibar sahibi ve itimat edilen bir kurum olmuştur. Milletimiz kaniyle, malıyla ve gönlüyle bu büyük kuruma her zaman olduğu gibi destek olmaya devam edecektir.

Bu düşüncelerle, Kızılay Haftası'nı kutluyor, tüm vatandaşlarıma selâm ve sevgilerimi iletiyorum.

"... Türkiye Kızılay Derneği, 126 yıldır insanlığın müşterek acılarını gidermede din, dil, ırk, renk ve cins ayrımı gözetmeksizin ve hiçbir karşılık beklemezsizin yardım elini uzatmış; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir itibar, bir gurur müessesesi haline gelmiştir."



Kızılay Genel Başkanı Dr. Kemal Demir, Kan Haftası dolayısıyla düzenlediği basın toplantısında demerin çalışmalarını anlattı.

DEMİR:

"Son yıllarda yakın bölgemizde ve dünyada meydana gelmiş olan olaylar ve gelişmeler nedeniyle Kızılay'ın yaptığı dış yardımlar 1994 yılında da devam etmiştir."

KIZILAY HAFTASI KUTLANDI

1 994 yılı Kızılay Haftası, Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel**'in mesajı ile başladı.

Kızılay'ın çalışmalarını kamuoyuna anlatmak amacıyla her yıl geleneksel olarak 28 Ekim - 4 Kasım tarihleri arasında kutlanan hafta dolayısıyla yurt ölçüsünde çeşitli etkinlikler düzenlendi.

Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir** de 28 Ekim'de Ankara'da bir basın toplantısı düzenleyerek, derneğin yurtiçi ve yurtdışı yardım çalışmaları hakkında bilgi verdi. Aynı gün öğleden sonra **Kemal Demir** başkanlığında Kızılay'ın üst düzey yöneticilerinden oluşan bir heyet, Cumhuriyet Bayramı törenlerine katılmak üzere Ankara'ya gelen Özel Hemşirelik Lisesinin öğrencileriyle birlikte Anıtkabir'i ziyaret ederek, **Büyük Atatürk**'ün manevi huzurunda saygı duruşunda bulundular.

Genel Başkan Dr. **Kemal Demir**, basın toplantısında özetle şunları söyledi:

"1994 yılı Kızılay Haftası bugün başlamıştır.

Kızılay teşkilatı bu bir haftalık süre içerisinde Kızılay'ın çalışmalarını çeşitli etkinliklerle halkımıza anlatacak ve Kızılay'a olan ilgiyi artırmaya çalışacaktır.

Kızılay'ın 1994 yılı çalışmalarında da iç ve dış yardımlar önemini korumuşlardır.

Son yıllarda yakın bölgemizde ve dünyada meydana gelmiş olan olaylar ve gelişmeler nedeniyle Kızılay'ın yaptığı dış yardımlar 1994 yılında da devam etmiştir.

1994 yılının ilk 10 ayında 17 ülkeye Kızılay eliyle yardım yapılmıştır.

Bu 17 ülkeye 258 milyar (yaklaşık 15 milyon ABD doları) değerindeki 10.000 ton gıda, ilaç ve sağlık malzemesi ile çadır ve battaniye, 513 treyler ve 12 uçak ile gönderilmiş ve ilgililere teslim edilmiştir.

Kuzey Irak'ta 1993 yılı Ekim ayında başlayan yardım çalışmaları 1994 yılında da sürdürülmüştür.

Başlangıçta 240.000 aile (1.200.000 nüfus) hedef olarak alınmış, günümüze kadar devam eden yardım çalışmaları ile 260.000 aileye (1.530.000 nüfus) yardım ulaştırılmıştır. Yardımlar gıda, ilaç, sağlık ve okul malzemesinden oluşmaktadır.

Dağıtım Türk Kızılayı tarafından yapılmakta ve doğrudan ailelere verilmektedir. Dohuk, Erbil ve Süleymaniye merkezlerinden yapılan dağıtımdan Türkmenler, Kerkük Türkleri, Kürtler, Araplar ve Süryani-

ler yararlanmaktadırlar. Kızılay'ın Azerbaycan'da Berde ve Ağcabedi bölgelerinde kurduğu çadırli kamplardaki çalışmalar da sürdürülmektedir.

Ermeni işgalinden kaçan yaklaşık 12 bin Azerbaycanlı bu kamplarda barınmakta ve her türlü ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmaktadır.

Her iki kampta da tuvaletler, hamam, fırın, 12'şer sınıflı okul, içinde Kızılay'ın doktor ve hemşirelerinin görev yaptığı dispanser bulunmaktadır. Kampta bulunanların aşıları yapılmış, çevre sağlığı tedbirleri alınmıştır.

Kuzey Afganistan'da Mezarı Şerif bölgesinde bir dispanser kurulması çalışmaları tamamlanmıştır.

İçinde ameliyat yapılabilecek olan dispanser binası hazırlanmış, malzemeleri satın alınmıştır. Önümüzdeki günlerde malzemeler sevk edilerek dispanser kuruluşu tamamlanacaktır.

Başlangıçta dispanseri Türk hekimleri çalıştırmaya başlayacak ve sonra Afganlı sağlık personeline devredecektir.

Bu projelerin bütün harcamaları Hükümetimiz tarafından karşılanmaktadır.

Yurtdışı yardım çalışmalarımızın yoğunluğuna rağmen yurtiçindeki görevlerimiz aksatılmadan yürütülmüştür.

1994 yılının 9 aylık döneminde yurtiçinde 6 yangın, 2 küçük deprem, 1 heyelan ve 1 sel afeti meydana gelmiş; bunlara 8.131.000.000 TL. değerinde çadır, battaniye, yiyecek, giyecek ve para yardımı yapılmıştır.

Bosna-Hersek'ten gelen ve ülkemizde barınma altına alınan mültecilere de 2.065.000.000.-TL. 1. yardım ulaştırılmıştır.

Terör nedeniyle köylerini terk eden aileler için bazı valilikler emrine çadır, yiyecek ve giyecek gönderilmiş, aynı nedenle Olağanüstü Hal Bölge Valiliği emrine de çadır tahsis edilmiştir.

Her yıl olduğu gibi 1994 yılında da ihtiyacı olanlara ilaç, hastane masraflarına katkı, protez ve sosyal amaçlı yardımlarla

aşocaklarına, hastane ve okullara da gerekli yardım yapılmıştır.

1994 yılı 9 aylık döneminde Kızılay tarafından yapılan iç yardımların tutarı 20 milyar TL. sını aşımıştır.

Kızılay'ın sağlık hizmetleri 1994 yılında da artarak devam etmiştir.

Ayakta tedavi kuruluşları olan dispanserlerimizin sayıları artmış, Erzurum, Erzinan ve Boşnak mülteciler için Bayrampaşa'da kurulacak dispanser çalışmaları son aşamaya gelmiştir.

Kan Hizmetleri 36 kan merkezi ve istasyonunda yürütülmüş, İstanbul Zeynep Kâmil Kan Merkezi hizmete girmiş, Kırıkkale Kan İstasyonu'nun açılış çalışmaları tamamlanmıştır.

1994 yılının ilk 9 ayında 334.255 ünite kan bağıışı sağlanmış, bunun içindeki sivil vatandaşlarımızın payı % 53.5 olmuştur.

İnsan kanından elde edilen ürünlerin üretimine devam edilmiştir. (Kuru Plazma, Taze Donmuş Plazma, Human Albumin, Anti Hemofilik Faktör 8, Fibrinojen, Gama Globulin)

Ankara'daki kan ürünleri üreten tesisi-

Kemal Demir Anıtkabir Özel Defteri'ne şunları yazdı:

*"Büyük Atatürk,
İnsanlığın hizmetinde
126 yıl başarılı
çalışmalar yapmış
olan Kızılaycılar,
1994 yılı
Kızılay Haftası'nın
açılışında, manevi
huzurunda minnet
duyguları ile dolu
olarak, saygı ile
eğiliyoruz."*

*Kemal Demir başkanlığında
Kızılay'ın üst düzey yöneticilerinden oluşan bir heyet ve Hemşirelik Lisesi öğrencileri Anıtkabir'i ziyaret ederek Büyük Atatürk'ün manevi huzurunda saygı duruşunda bulundular.*





simiz tek başına ülke ihtiyacını karşılamaya çalışmış ancak yeterli taze kan sağlayamadığımız için üretimi kapasitesinin altında olmuştur.

36 kan ünitesi ile ülke ihtiyacının % 50'den fazlasını karşılayan Kızılay, kâr amacı gütmeyeceği için bu hizmeti gider fazlalığı ile yürütmektedir.

Sivil vatandaşlarımızın kan bağışi oranlarındaki artış sevindirici olmakla beraber hiç şüphesiz yeterli seviyeye ulaşmış değildir.

Sivil vatandaşlarımızdan daha fazla kan bağışi alabilmek için çalışmalar hızlandırılmaktadır. Özellikle büyük kentlerimizde kan bağışi yapmak isteyenlerin kan merkezlerine ulaşımında güçlük çektikleri, hem zaman kaybettikleri ve hem de çoğunlukla vasıta parası ödemek durumunda kaldıkları dikkate alınarak, büyük kentlerimizden başlayarak, kan bağışi alım ünitelerimizin sayılarını çoğaltmaya ve böylece bağış yapmak isteyenlere bir kolaylık sağlamaya karar verilmiş ve 1995 yılında bu uygulamaya geçebilmek için çalışmalar başlatılmıştır.

İnsan kanının tedavideki yeri gittikçe önem kazanmakta ve geçen her yıl kullanımı artmaktadır.

Kan bağışlarındaki artışlar hem acil durumlarda insan hayatının kurtarılmasında ve hem de hastalıkların tedavisinde vazgeçilmez bir ihtiyacın karşılanmasını sağlayacaktır.

Vatandaşlarımızı, kendi sağlıkları için de yararlı olduğu şüphesiz bir bağışa, bir insanın hayatını kurtarabilecek bir bağışa, her yönü ile sevap dolu bir bağışa, KAN BAĞIŞINA bir kez daha davet ediyorum.

1994 yılında gençliğe dönük hizmetlerimiz de artarak devam etmiştir. 5353 öğrencimiz kamplarımızdan yararlanmış, 10.252 öğrenciye karşılıksız burs verilmiştir.

Kamplarımızdan yetiştirme yurdu öğrencileri ve özürü çocuklar da yararlanmışlardır.

Pendik Uluslararası Kampımıza 21 ülkeden 172 öğrenci katılmış, Beyaz Rusya ve Ukrayna'dan Çernobil faciasından etkilenen 102 çocuk, 20 yönetici ve doktoru ile beraber Pendik Kampımızda kamp yapmışlardır.

Ülkemizde son yıllarda artış gösteren ve çoğu zaman insan ölümü veya sakatlığı ile sonuçlanan trafik kazalarında acil yardım - sağlık yardımı hizmetinin taşıdığı önemi dikkate alan Kızılay, Acil Yardım - Sağlık Yardımı konusunda bir eğitim çalışması başlatma hazırlığına girmiştir. Ülke ölçüsünde şubelerimizle beraber konu ile ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde yürü-

tülmesi düşünülen bu hizmetin yararlı sonuçlara ulaşacağına inanmaktayız.

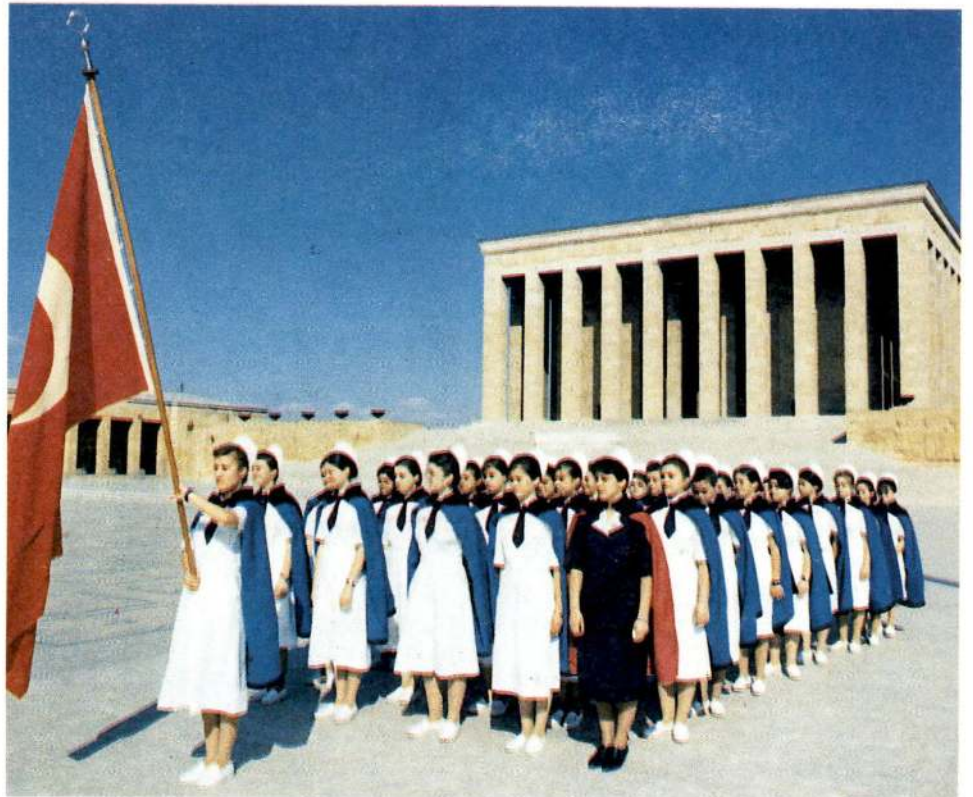
Yıllık bütçelerini kendi gelirleri ile düzenleyen Kızılay'ın en önemli gelir kaynaklarını hiç şüphesiz bağışlar, kira gelirleri ve ticari işletme gelirleri teşkil etmektedir.

1994 yılında bağışlar, kira ve ticari işletme gelirlerinde önemli artışlar olduğu görülmektedir. Vatandaşlarımızın Kızılay'a olan güvenlerinin çok değerli bir göstergesi olan bağışların 1994 yılında da artarak sürdüğü ve yılın 9 ayında maddi değeri yüksek 138 gayrimenkul bağışı yapıldığı anlaşılmıştır.

Kızılay'ın 1995 yılı bütçe çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalarda 1994 yılı gelirlerinin, diğer yıllarda olduğu gibi bütçe tahminlerini aşacağı anlaşılmaktadır.

Bütçe Komisyonumuzun izlenimleri 1995 yılı bütçesinin 1994 bütçesine oranla % 120 olarak düzenlenebileceği ve 1995 yılında da bütçenin gelir fazlalığı ile bağlanabileceği yönündedir.

Bu görünüş, Kızılay'ın dil, din, milliyet, ırk ve düşünce farkı gözetmeksizin yürüttüğü insani yardım hizmetlerini 1995 yılında da daha etkin bir uygulama ile gerçekleştireceğinin göstergesi olarak elbetteki çok değerli ve sevindiricidir."





Dr. Kemal Demir, sempozyumda, Abdullah Bey'den bugüne kadar geçen sürede Kızılay'ın yaptığı etkinlikleri anlattı.

BERKARDA:

"Kızılay bir insanlık sembolüdür... Kızılay, daima aklımızda olan, Türk halkının güvenini hiçbir zaman kaybetmemiş çok değerli, çok büyük bir kuruluştur."

TÜRK - AVUSTURYA TIBBİ İLİŞKİLERİ SEMPOZYUMU

V. Türk - Avusturya Tıbbi İlişkileri Sempozyumu, Kızılay'ın kurucularından Miralay Dr. **Abdullah Bey**'in ölümünün 120. yıldönümü ile Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin kurucularından Dr. **K.A. Bernard**'in ölümünün 150. yıldönümü anısına düzenlendi.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Kızılay Genel Başkanlığı ve Avusturya Kültür Ofisi'nin işbirliği ile 5 Ekim 1994 Çarşamba günü İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1993 Üniversite Reformu Anfisi'nde gerçekleştirilen sempozyum ilgiyle izlendi.

Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir**, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. **Korkmaz Altuğ** ve İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. **Bülent Berkarda**'nın açılış konuşmalarıyla başlayan sempozyumun öğleden önceki oturumlarında "Kızılay ve Abdullah Bey", öğleden sonraki oturumlarında da "Mekteb-i Tıbbi-

ye-i Şahane ve Dr.K.A.Bernard" konularında bildiriler sunuldu.

Kemal Demir, açılışta yaptığı konuşmada, Miralay Dr. Abdullah Bey ile Dr.K.A. Bernard'ın hizmetleri ve bilinmeyen yönlerinin ele alınacağı bu sempozyumun Kızılaylılar açısından çok önemli olduğunu belirterek şöyle devam etti:

"Bütün dünyada ülkeler arası savaşların insan ıstırapını yoğunlaştırdığı bir dönemde, çevremizde, Orta Asya'da, Orta Avrupa'da, Doğu Avrupa'da ve Afrika'da masum insanların sebepsiz yere yok olduğu bugünlerde, insanîyetçilik için, bilimi yaymak ve etkinleştirmek için ortaya çıkmış ve gayret sarf etmiş olan insanları anmak ve onları saygıyla değerlendirmek, bugün semine katılanlar için müstesna bir fırsat olacaktır."

Konuşmasının sonunda, "Kızılaylılar olarak özellikle biz çok mutluyuz. Çünkü, daima saygıyla andığımız, ismi ve



Sempozyuma katılan bilim adamları ile Kızılay yöneticileri Abdullah Bey'in Eyüp Defterdar Camii bahçesindeki mezarını ziyaret ettiler. ▲

büstü önünde her zaman eğildiğimiz Miralay Abdullah Bey'i bir kez daha içimizde yaşama fırsatını bulacağız" diyen Kızılay Genel Başkanı **Demir**, sempozyumu düzenleyen ve katılanlara teşekkür etti.

İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. **Korkmaz Altuğ** da konuşmasında, fakülteleriyle Viyana ve Graz tıp fakültelerinin 10 yıldan beri işbirliği içinde olduğunu ve bugüne kadar ortaklaşa 5 sempozyum gerçekleştirdiklerini belirtti.

"V. Türk-Avusturya Tıbbi İlişkileri Sempozyumu'nun düzenlenmesine katkıda bulunan kuruluşlara ve bilim adamlarına teşekkür eden **Korkmaz Altuğ**, daha sonra şunları söyledi:

"**Büyük Atatürk'ün 1933'te gerçekleştirdiği üniversite reformu ile Türk tıbbının ve üniversitesinin çağdaş bilim düzeyine ulaşmasının anlamını daha iyi anlayabilmek için, gene reformlar gerçekleştirilmiş olan Sultan II. Mahmut'un 1839'da Viyana'daki Tıp ve Cerrahi Akademisi'ni örnek alarak Galatasaray'da tesis ettiği Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin Türk tıbbının batılılaşmasında oynadığı rolü mutlaka bilmek lazımdır.**"

Sempozyum konularının Türk ve Avusturya bilim adamlarının bildirileriyle

bilimsel olarak inceleneceğini kaydeden **Altuğ**, Kızılay gibi büyük bir kuruluşun kendi tarihiyle ilgili konuya büyük önem veren Dr. **Kemal Demir**'in bir kadirşinaslık örneği gösterdiğini sözlerine ekledi.

İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. **Bülent Berkarda** ise konuşmasında, sempozyumda tıp tarihine ilişkin değerli bilgiler verileceğini belirterek, "**Biz tarihimizi ne kadar iyi bilirsek, gelecekte yapacağımız atılımlarda da o kadar daha başarılı olabiliriz. Bu bakımdan tarihten alacağımız çok dersler vardır**" dedi.

120 yıl önce İstanbul'da vefat eden Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin hocalarından Dr. Abdullah Bey'in, bugünkü Kızılay'ın 11 Haziran 1868 tarihinde Mecruh ve Mardayı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti olarak tesisinde büyük rol oynadığını ve uluslararası üne sahip değerli bir bilim adamı olduğunu anlatan **Bülent Berkarda**, şöyle devam etti:

"**Kendisi 1801'de Viyana'da doğmuş ve 1848'de Türkiye'ye iltica ettikten sonra Müslümanlığı kabul ederek 30 Ağustos 1874'te İstanbul'da vefat edene kadar, Dr. Abdullah Bey olarak Türkiye'ye çeyrek asır büyük hizmet vermiştir. Kızılay'ın kuruluşundaki öncü rolü bunlardan bir tanesidir.**"

Konuşmasında, Kızılay'ın kuruluşuna dair 11 Haziran 1868 tarihli orijinal belgenin, dünya çapında bir değere sahip olduğunu vurgulayan Rektör Prof. Dr. **Berkarda**, "**Kızılay büyük bir hayır kuruluşudur. Türkiye'ye ve dünyaya, kısaca insanlığa yaptığı hizmetler her türlü övgünün üzerindedir. Kızılay bir insanlık sembolüdür. Türkiye'de kan bankaları, hemşire okulu, sayısız kuruluşları, şubeleri, oralarda ifa edilen hizmetleri, dispanserleri, sağlık kervanları ve daha akla gelmeyen binlerce çeşit yardımlarıyla Kızılay, daima aklımızda olan, Türk halkının güvenini hiçbir zaman kaybetmemiş çok değerli, çok büyük bir kuruluştur. Özellikle tıp fakülteleri olarak, Türkiye'de kan bankası hizmetini de götüren Kızılay'a çok müteşekkirimiz**" dedi.

Rektör Prof. Dr. **Bülent Berkarda**, Dr. **Kemal Demir**'in çok değerli bir devlet adamı olduğunu ve onun zamanında Kızılay'ın altın devrini yaşadığını belirterek, yaptığı hizmetlerden dolayı kendisine ve Kızılay personeline teşekkür etti.

Sempozyumun Dr. **Abdullah Bey**'in ölümünün 120. yılı anısına düzenlenmesi ve Eyüp'te Defterdar Camii bahçesinde mezarının yapılmasında Dr. **Kemal Demir** ve Prof. Dr. Dr. **Arslan Terzioğlu**'nun büyük gayretleri olduğunu kaydeden **Rektör Berkarda**, bu hizmetlerden dolayı onlara ve çalışmalara yaptıkları katkılardan dolayı da Avusturya Kültür Ofisi yöneticisi Konsolos Dr. **Erwin Lucius** ile İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. **Korkmaz Altuğ**'a üniversitesi adına teşekkür etti.

Dr. **Kemal Demir** ve Konsolos Dr. **Erwin Lucius**'un başkanlık ettikleri 1. Bilimsel Oturum'un konuşmacılarından,

- Prof. Dr. Dr. **Arslan Terzioğlu**, "Şimdiye Kadar Bilinmeyen Kaynaklar Işığında Dr. Macarlı Abdullah Bey'in Tababete ve Kızılay'ın Kuruluşuna Katkıları",

- Prof. Dr. **Thomas Kenner** (Graz), "Bir Doğa Bilimleri Araştırmacısı olarak Dr. Abdullah Bey",

- Doç. Dr. **Manfred Shopez** (Viyana) ve Dr. **G. Schmidt**, "Avusturya Kaynaklarına Göre Dr. Abdullah Bey (Karl Eduard Hammerschmidt)",

- Prof. Dr. **Celal Şengör** ve Prof. Dr. **İhsan Ketin**, "Dr. Abdullah Bey'in Jeoloji ve Mineroloji Alanındaki Katkıları" konularını ele aldılar.

Prof. Dr. **Hikmet Altuğ** ve Prof. Dr. **Thomas Kenner**'in başkanlık ettikleri II. Bilimsel Oturum'un ilk konuşmacısı Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir**, "**Dr. Abdullah Bey'den Bugüne Kadar Kızılay'ın Gelişmesi ve Etkinlikleri**"ni anlattı. Daha sonra Prof. Dr. **G.Roth** (Viyana), "**Kızılay ve Kızılhaç'ın Tıbbi Etik Açısından Önemi**" üzerinde dururken; Prof. Dr. **Karl Holubar** (Viyana), "**150 Yıl Önce Bir Viyanalı ve Bir Parisli Hekimin Perspektifinden İstanbul**" konusunu işledi. Sempozyumun öğleden sonraki "**Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane ve Dr.K.A.Bernard**" ile ilgili oturumları ise Prof. Dr. **Nurten Özer**, Prof. Dr. **G.Roth** (Viyana), Prof. Dr. **Turhan Baytop** ve Prof. Dr. **Arslan Terzioğlu**'nun başkanlıklarında yapıldı.

Bu bölümün konuşmacıları Prof. Dr. **Arslan Terzioğlu**, Doç. Dr. **Manfred Skopec** ve Dr. **G.Schmidt** (Viyana), Prof. Dr. **Turhan Baytop**, Doç. Dr. **Alois Kernbauer** (Graz), Prof. Dr. **Asuman Baytop** ve Doç. Dr. **Feza Günergun** ise sırayla aşağıdaki konuları ele aldılar.

- "Yeni Bulunan Kaynaklar Işığında Dr.K.A.Bernard ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane",

- "Avusturya Kaynaklarına Göre Dr.K.A. Bernard",

- "Dr.K.A.Bernard ve Bizde Modern Eczacılık Eğitiminin Başlaması",

- "Berliner Allgemeine Medicinische Central-Zeitung Işığında Kurulduğu Yıllarda Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane",

- "Türkiye'de Botanik Öğretiminin Başlangıcı ve Dr.C.A.Bernard'ın Katkıları",

Sempozyum aynı gün saat 17.00'de sona erdi.

Sempozyumda Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir**'in yaptığı konuşma ile İ.Ü. Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. **Arslan Terzioğlu**'nun sunduğu bildiriye, dergimizin diğer sayfalarında aynen yayınlıyoruz.



Abdullah Bey* (MACARLI), asıl adı KARL EDWARD HAMMERSCHMIDT (d. 1799, Viyana - ö. 30 Ağustos 1874, İstanbul), Avusturya asıllı Osmanlı hekim ve doğabilimci, Türkiye'de modern jeoloji, mineraloji ve paleontolojinin kurucularındandır. Viyana'da hukuk, tarım ve entomoloji okuduktan sonra tıp öğrenimi görerek hekim oldu. 1838-48 arasında, zooloji alanında yaptığı çalışmalar sonucunda, kimi eklembacaklılarda asalak olarak yaşayan tek hücreli canlı türlerinin varlığını keşfetti. 1848'deki Viyana ayaklanmasından sonra gittiği Macaristan'da askeri hekim olarak çalıştı. Buradan İstanbul'a giden Hammerschmidt, 1850'de Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de, ilmi'l-hayvânât (zooloji) ve ilmi'l-arz ve'l-maâdin (jeoloji ve mineraloji) derslerini okutmakla görevlendirildi. Ancak Avusturya'nın baskısı üzerine görevinden alınarak Şam askeri hastanesine verildi. Burada Müslümanlığı kabul ederek Abdullah adını aldı. 1853-56 Kırım Savaşı'nda Osmanlı ordusunda hekim olarak görev yapan Abdullah Bey'e miralay rütbesi verildi. 1856'da İstanbul'a döndükten sonra Gülhane ve Haydarpaşa askeri hastanelerinde çalıştı. Tıbbiye'de önce zooloji, daha sonra jeoloji ve mineraloji öğretmeni oldu. 1870'te Tıbbiye'de Tarih-i Tabii Numunehânesi'ni (Doğa Tarihi Müzesi) kurmakla görevlendirildi. 1867'de Paris'te düzenlenen Uluslararası Jeoloji, Mineraloji ve Paleontoloji sergisine Osmanlı Devleti adına katıldı. Burada, İstanbul Boğazı yöresinden topladığı yaklaşık 1.200 adet fosil ve jeolojik değeri olan taşı sergiledi. Bunlar arasından bir örnek E. de Verneuil tarafından Cryphaeus Abdullahi (1867) olarak adlandırıldı. Jeoloji ve mineralojiye ilişkin olarak Fransızca yazdığı kitap İlmü'l-Arz ve'l-Maâdin adıyla İbrahim Lutfi Paşa tarafından Türkçeye çevrilerek basıldı (1875). 1873-74'te yine Fransızca yazdığı ve ölümünden sonra yardımcısı Ali Raşid Bey tarafından Fenn-i Hayvânât-ı Tıbbiye (1876) adıyla Türkçeye çevrilen kitabı Türkiye'de zooloji alanında yazılmış ilk kitaptır. Abdullah Bey ayrıca Türkiye'nin jeoloji, mineraloji ve paleontolojisi ile ilgili ilk özgün araştırmaları gerçekleştirmiştir.

*Ana Britannica, Cilt 1, s. 18, 1986.

DR. ABDULLAH BEY'DEN BUGÜNE KADAR KIZILAY'IN GELİŞMESİ VE ETKİNLİKLERİ

Dr. Kemal DEMİR / Kızılay Genel Başkanı



Kızılay Genel Başkanı
Dr. Kemal Demir

Oturum başkanlık divanını ve sayın dinleyicileri saygıyla selamlıyorum.

Miralay Dr. Abdullah Bey'in zamanın Başkomutanı Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa ve zamanın Tıbbiye Nazırı Marko Paşa'yı ikna etmek suretiyle, kurulmaya başlamış olan Uluslararası Kızılhaç Hareketi içinde Osmanlı yönetiminin de yer almasını sağlamak için sarf ettiği büyük gayretlerden sonra, daha önceki konuşmalarda belirtildiği gibi, 11 Haziran 1868'de Mecruhin ve Mardayı Askeriyye İmdat ve Muavenet Cemiyeti (Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti) kuruldu. Böylece Türk Kızılayı'nın temeli atılmış oldu.

Şimdi bana ayrılan süre içinde, başkanı olmaktan onur duyduğum Kızılay'ın, kuruluşunu takip eden dönemde yaptığı hizmetleri özetlemeye çalışacağım.

Ama malesef Kızılay'ın kurulmasında büyük emeği geçmiş olan Miralay Abdullah Bey, Kızılay'ın kuruluşunu takiben 6-7 yıl sonra rahmetli oldu. Mezarını dahi bulmakta güçlük çektik. Tabii o 6 yıllık dönem içerisinde, kurulmuş olan cemiyetin-ki o Marko Paşa'nın başkanlığında kurulmuştur- ikinci başkanı menşei itibarıyla Osmanlı değildi, sonradan Osmanlı oldu. Orda bir tek Miralay Abdullah Bey vardı; Müslüman ve Osmanlılığı yüreğine sindirmiş. O dönemde fazla bir şey yapılamadı. Cumhuriyet'e kadar olan dönemle Cumhuriyet döneminin ayırmak gerekir. Cumhuriyet'e kadar olan dönem savaşlar dönemi idi. Çevremizde Osmanlı'nın da katıldığı savaşlar vardı. O savaşlar tabiatıyla Kızı-

lay'ı o günkü adıyla Osmanlı Hilaliahmer Cemiyeti'ni yakından ilgilendiriyordu: Osmanlı-Rus Savaşı, Türk-Yunan Savaşı, Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve arkasından tabii Türkler için, bu ülke için çok önemli Kurtuluş Savaşı. Bütün bu savaşlarda Osmanlı Hilaliahmeri o zamanki yönetimiyle büyük hizmetler verdi. Savaş bölgesindeki yaralıları tedavi için İstanbul'a getirmek üzere hastane gemileri düzenledi. Yakın hastanelerde onların tedavilerini sağlamaya çalıştı. Bu dönem böyle geçti. Tabii üç kıtada savaş veriyordu Osmanlı; Trablusgarp Savaşı da vardı. Hilaliahmer o savaşlar süresince görevini yaptı.

Cumhuriyet'e yılların savaşından geçmiş bir ülke olarak girdik; yanmış, yıkılmış bir ülke... Nüfus; yaşlı, kadın ve çocuk. Kol geziyor salgın hastalıklar ülkede.

Kızılhaç Hareketi'nin temel felsefesi yaralı ve hasta askerleri korumaktır. Barışta onun hazırlığını yapmak, savaşta, o hazırlığın verdiği bilgiyle bu görevleri yerine getirmektir. Ama Cumhuriyet'le beraber Kızılaycılar, o gün ülkenin sağlık ve sosyal hizmetlere olan ihtiyacı ve bir deprem hattı üzerinde bulunan ülkede sık sık meydana gelen depremler dolayısıyla acil yardım hizmetlerine öncelik vermek gereğini gördüler. Kuruluş amacını aştılar; bu önemli bir olaydır. Maddi imkânları sınırlı, personel imkânları sınırlı, güçleri sınırlı; ama onu aşma yürekliliğini gösterdiler. Depremler oluyordu...

1925'ten günümüze, 3-4 yıl öncesine kadar, ülkemizde 59 hasar yapan deprem olmuştur. Bu depremlerde 60 bin insan ölmüştür. Sayısız toprak kaymaları, su taşkınları, baskınlar... Böyle bir ülkede evvela depolama sistemini ele aldılar. Acil yardım malzemelerini depolamak gereğini gördüler. Ankara'da bir depo ve ona bağlı 7 depo bugün Türkiye'nin değişik bölgelerinde acil yardım malzemeleriyle beraber - Allah göstermesin, bir deprem, bir doğal afet olduğu zaman - yardıma koşma imkânına sahip hale getirildi, Cumhuriyet döneminde yılların içerisinde. Ama başladılar, o zaman başladılar ve güçlü bir depo meydana getirdiler. Aziz milletimizin o verici yönü, o bağışlayıcı yönü Kızılay'ı güçlendirdi. Ulusal dernekler içinde saygın yeri olan bir depo sistemi kuruldu. Bugün o sistem

var. Kendi çadırını kendi imalathanesinde kendi yapabilen bir kuruluş. Bir gecede bir ilçeyi aydınlatma imkânına sahip bir depo sistemi var bugün Türkiye'de. Türk Kızılayı, bir günde bir ilçenin sularını arıtma imkânına sahip; stokları arasında bunun gerekli cihazları bulunan bir depo sistemine sahip hale geldi.

Başka bir şeyi daha gördüler: Cumhuriyet'e ülke diplomalı 4 hemşireyle girmişti; 650 hekim, 680 sağlık memuru, okul mezunu olmayan ve gelenekleriyle ebelik yapan bir ebelik kadrosu... Batı'da hemşire eğitimi başlamıştı. Türklerde ilk hemşire eğitimi Kızılay 1925'te başlattı; hâlâ devam ediyor. 70 yılı yaklaştı... Önce sağlık hizmetlerine hemşire veriyordu. Bugün üst derecede hemşire eğitimi veren birçok okulun öğretim üyeleri, doçentleri, profesörleri Kızılay'ın hemşirelik eğitim merkezinden yetişmiştir. Bugün Türkiye'nin her yerinde pırıl pırıl çocuklar, sağlık hizmetlerini yürütüyorlar. Bununla yetinmedi. Hastalıklar vardı. Hastane sayısı belliydi. Bütün Türkiye'de 640-650 hasta yatağı vardı; dağınık bir şekilde 20, 25, 30... Dispanser sistemine başladı. Bir kısım insanlar hastalıklarında hemen hastaneye ulaşamıyorlardı. Bu sistem devam ediyor; sayıları 36'ya çıktı. Bugün Türkiye'nin değişik yörelerinde Kızılay şubeleri eliyle işletilen 36 dispanser bulunuyor. Hiç parası olmayana parasız bakıyor, ilacını da parasız veriyor. Ödeme gücü olan dan ise normal standart ücretin çok altında alıyor. Yenilerini açıyor, yenilerini açıyor, yenilerini açıyor...

Sakatların rehabilitasyonu söz konusuydu. Önce sakatların rehabilitasyonu için atölye kuruldu. Bir süre devam ettikten sonra, özel atölyeler kurulunca onu bıraktı. Ne yapıyor? Sakatların sakatlıklarını giderici, onları kendileri, aileleri ve toplum için yararlı hale getirici araç yardımı yapıyor. Onları her yaz bir kampta rehabilite ediyor. Türk Kızılayı'nın Samsun'da çok az ulusal dernekte mevcut olan sakatlarla ilgili bir kampı vardır. Görme ve işitme özürlüler ayrı bir grup halinde gelirler hocalarıyla birlikte. Ortopedik özürlüler ayrı bir grup halinde gelirler. Eğitilebilir zihin özürlü sakatlar deniz kampında, -denize girme riski de göze alınarak - kamp yapıyorlar. Böylece rehabilite imkânı sağlanır kendileri-ne.

Kan hizmetlerini başlattı. Bütün dünyada insan kanı tedavide önemli bir unsur haline gelmişti; can kurtarıyordu. İlk kan hizmetleri 1957'de Kızılay tarafından başlatıldı, Ankara ve İstanbul'da. Her sene yenileri eklenmeye çalışıldı. Son yıllarda büyük bir hızla gelişti. Bugün Kızılay 36 tane kan ünitesine sahip ve ülke kan ihtiyacının yüzde 65'ini karşılıyor. Geri kalanı, kamu kuruluşlarında, üniversitelerde mevcut kan bankalarının kendi hastalarının ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları kanlardan karşılanıyor. Ama organize, düzenli bağışlarla elde edilen kan, yalnız Kızılay'ın organizasyonu ile sağlanıyor ve halkın istifadesine sunuluyor. Kan ürünleri, bütün dünyada önemli ilaçtır; bir laboratuvar da elde edilmesi mümkün olmayan ilaçtır. Gamma Globulin, Kuru Plazma... Kızılay üretiyor, yalnız başına üretiyor. Tabiatıyla, yeterli miktarda taze kan bulamadığı için ülke ihtiyacını karşılamaktan mahrum kalıyor; ama, büyük ölçüde karşılamaya çalışıyor. Ve ithal yoluyla elde edilen kan ürünlerini onda birine yakın bir fiyatla ihtiyaca sunuyor.

Yüzde yüze yakını Müslüman olan bir ülkenin ulusal derneği, her yıl hac döneminde hacca gidiyor. Hekimler götürüyor, hemşireler götürüyor, kurtarıcılar götürüyor ve orada hac döneminde bütün dünya hacılarına hizmet veriyor. Bir tek Türk Kızılayı yapıyor bunu. Hac döneminde Suudi Arabistan'da gördüm ben. Hac döneminde Suudi Arabistan'a başka ülkeler de ulusal derneklerini, ekiplerini getiriyorlar; Mısır getiriyor, Irak getiriyor, Ürdün getiriyor... başka İslam ülkeleri getiriyor. Onlar yalnız kendi hacılarına bakıyorlar. Kızılay'ın amblemi altında, Türk Bayrağı'nın gölgesinde yapılan bu hizmetten bütün dünya hacıları yararlanıyor. Orada kurduğumuz sahra hastanelerinde sarı insan yatıyor, siyah insan yatıyor, beyaz insan yatıyor; her biri farklı dilden konuşuyor. Kızılay, din ayrımı yapmayan ve yapmaması da gereken bir kuruluş. Hristiyan hacılar için de aynı şeyi yapıyor. Papa, Efes-Meryem Ana'da Saint Marie Kilisesi'nde yılda iki kez yapılan ziyaret hac olarak kabul ediyor. Hristiyan hacılar geliyorlar. Türk Kızılayı oraya da sağlık ekibi gönderiyor. Doktor, hemşire, ilaç, ambulans... Onların da dini inanışlarının gereklerini rahat ve huzur içinde yapmaları imkânını sağlıyor. Ayrımsız; İslam haccına oraya gidiyor, Hristiyan hacı için de yılda iki defa Saint Marie ve Meryem Ana Evi'ne gidiyor, orda tedbirini alıyor.

Türk Kızılayı'nın 1994'te o Miralay Abdullah Bey'in başlattığı noktadan hangi noktaya geldiğini anlatmak için zamanı iyi değerlendirmek mecburiyetinde olduğumdan hızlı anlatmaya çalışıyorum.

Anlattıklarım ülke içindeki ihtiyaçları; doğal ve doğal olmayan afetlere koşuyor, hastalara yardım ediyor, maddi yardım, ilaç yardımı, araç yardımı yapıyor... Dış ülkelerde de olaylar oluyor. Orta Asya'da büyük gelişmeler oldu; yeni cumhuriyetler kuruldu. Bu cumhuriyetlerin içinde gelişmeler oldu. Orta Avrupa'da ve Doğu Avrupa'da yeni gelişmeler oldu. Rejimler değişti. Ülkeler, ayrı ayrı ülkelere bölündü. Sorunları meydana çıktı. Türk Kızılayı hiç ayırım yapmaksızın, 1992 ve 1993 yılında 49 yabancı ülkeye yardım gönderdi. Bunun 13'ü nakdi yardım; mesafe çok uzun, ulaşma imkânı yok, uçakla da çok güç, kara vasıtasıyla mümkün değil. Diğerlerine aynı yardım gönderdi. Bakınız, iki yıl içerisinde 282 bin ton ilaç, yiyecek, sağlık malzemesi, tıbbi malzeme, ilkyardım malzemesi, çadır, battaniye vb. Ben bunu her zaman söylüyorum. Bu kuruluş, milletin kuruluşu, ecdattan gelen bir kuruluş, bizim kuruluşumuz. Başında bugün ben varım, başkası var, yarın gençler var. Büyük kuruluş olduğunu göstermek için söylüyorum. Her sıkıntılı yerde güvenmek gereken bir kuruluş olduğunu belirtmek için söylüyorum. "Kötü gün dostu" boşuna dememiş milletimiz Kızılay için. Bakınız bu iki sene içinde 282 bin ton yardımı götürmek için 167 uçak yüklemiş, beraber gitmiş, boşaltmış ve dağıtımına yardım etmiş; 989 TIR yüklemiş, tekerleklerini döndürmüş, ekibi gitmiş, orda boşaltmış ve dağıtımını sağlamış; 46 gemi, en küçüğü 5.000 tonluk, yüklemiş, boşaltmasını sağlamış, boşaldığı yerden Orta Asya'ya tren hattıyla gitmesini sağlamış. Bu, 1994'te de devam etmiş, hâlâ da devam ediyor.

Şimdi bugüne baktığım zaman, Kuzey Irak'ta 250 bin aileyi hedef alan projenin hedefine ulaşıldı. Yeni bir proje başladı. 250 bin aileye kuru gıda dağıtıldı. Bir Kızılay ekibi çalışıyor orda, Türk bayrağı ve Kızılay bayrağı altında. Hâlâ görev yapıyor orada, araçlarıyla beraber. Güney Irak'a da yardım gönderiyoruz. Bağdat yönetimine ambargonun imkân verdiği ilaç ve tıbbi malzeme sık sık gönderiliyor. Daha aşağıda Filistin... Filistin'deki olaylar karşısında orada ihtiyaç içerisinde olanlara, tekerlekleri döndürerek, gemiler göndererek yardım ulaştırıyoruz.

Azerbaycan'da bugün iki tane kampı var Kızılay'ın. Bu çalışma devam ediyor. 11 bin Azeri var orada. Savaş dolayısıyla evlerini terk eden, evlerinden ayrılmak zorunda kalan 11 bin Azeri... Ben gidip gördüm: Çocuk, yaşlı, kadın... Ve onların kuru gıdası devamlı muntazam veriliyor. Mutfak yapılmış, kendi yemeğini kendi damak tadına göre pişiriyor. Dispanseri var, hekimi var, hemşiresi var,

her iki kampta da. Okul var, okul... ilk ve orta- okul öğrencileri için 12 sınıflı okulumuz var orda. Azeri öğretmenlerin öğretmenlik yaptığı. Biçki-dikiş kaabiliyeti olan kadınlar boş durmasınlar diye Biçki-Dikiş Atölyesi kurmuşuz; dikişini yapıyor, satıyor, üç-beş kuruş da gelir sağlıyor,

Kuzey Afganistan'da Mezar-ı Şerif'te dispanser kuruluyor. Arkadaşlarım şu anda ordalar. Afganistan hükümeti bir bina verdi. Teknisyenlerimiz gitti; o binayı içinde ameliyat yapılabilecek bir dispanser haline getirecekler. Bütün malzemeleri gönderildi; röntgeni, ameliyat masası vs. Şimdi orada ameliyathanesi kuruluyor. 1992 ve 1993'te 49 ülkeye yardım gönderdiğimizizi söyledim. Haritaya baksanız ikisinin yerini bulamazsınız. Ben zor buluyorum. İsmi dahi yeni duyduğumuz cumhuriyetler. Bunların bazısına bir defa, bazısına 5 defa, bazısına 89 defa, mesela Bosna-Hersek'e 34 defa operasyon yapıldı. Bunları bir araya topladığınız zaman dış yardımların büyüklüğünü görmemek mümkün değildir.

Bir ulusal dernek esir değişimi yaptı. Kızılay-Kızılhaç Hareketi içinde hiç görülmeyen bir şey. 1980-90 arasında İran-Irak Savaşı sırasında, ülkeler, "Biz Türk Kızılayı'na güveniriz. Esir değişimine o girerse, bunu tarafsız yapar. Ona güveniriz" dediler. Gittik 2 bine yakın esiri Tahran'dan aldık, Esenboğa'ya getirdik; Esenboğa'da teslim ettik Irak yöneticilerine. Bağdat'tan alıp getirdik; Esenboğa'da teslim ettik İranlı yöneticilere. Cenevre Sözleşmelerinin öngördüğü koşulları eksiksiz uygulayarak... Bundan dolayı Uluslararası Federasyon'un takdirini ve övgüsünü kazandık.

1989'da sığınma olayları başladı ve 4 yıl devam etti. Önce Irak, Kuzey Irak'ta Halepçe'deki vatandaşlarına kimyevi silah kullandı. 70 bin Kuzey Iraklı çanını kurtarmak için sınırımıza koştu. Korunma altına alındılar; bütün ihtiyaçları karşılandı ve şartlar uygun olduğu zaman da kendi arzularıyla evlerine döndüler.

Bir sene sonra Bulgaristan olayı başladı. 320 bin Bulgar soydaşımız bir hafta içerisinde sınır kapımızdan içeriye girdi. Kamplar kuruldu; bütün ihtiyaçları karşılandı. Ülke içerisinde yayıldılar. Yerleşmek isteyen yerleşti. Dönmek isteyen de döndü.

Bunun arkasından Irak Kuveyt'e saldırdı. Kuveyt'te çalışan yabancılar vardı. 65 yabancı ülkenin 61 bin insanı Irak'ın saldırısından kaçtı ve Habur Sınır Kapısı'ndan ülkemize girdi. Kendi ülkelerine gidinceye kadar bütün ihtiyaçları karşılandı. Korunma altına alındılar ve kendi ülkelerine gönderildiler. Aradan bir

yıl daha geçti. Irak yönetiminin Kuzey Irak'taki kendi vatandaşlarına yaptığı saldırı karşısında 1 Nisan sabahı gözümüzü açtık ki 620 bin Kuzey Iraklı sınırımızın kıyısına ulaşmış, bir kısmı derenin kıyısında ayağını basabildiği yere bir bez germiş, onun altında çocuğunu kucagina almış oturmuş, bir kısmı sınırımızdan içeriye girmiş. Ertesi gün gittim ben. Gördüm ki, insanların yürümekte güçlük çektiği yerlerde ailesini barındırmaya çalışıyor. Canını kurtarmak için 620 bin kişi... Bütün dünyanın takdirleri içerisinde bu millet, o sıkışık zamanlarda nesi varsa vermeye alışmış bu millet, onların ihtiyaçlarını karşılamada Kızılay'ın ve devletin yanında oldu. 4 yılda bir milyonu aşkın insan...

Sığınma olayları bütün dünyada oluyor. Çok gelişmiş ülkeler botlarla sahillerine gelenlerin ülkelerine girmelerini engelledikleri için botlar batıyor. Tahditler koyuyor, giremez kimse diyor. Hayır, biz kapılarımızı sonuna kadar açtık; insandı çünkü. Hangi ırktan, hangi millettense olsun insandı. 65 değişik ülke... ama insandı. İnsana dönük hizmeti vermede hiç yüksünmedik. Bir gücümüz vardı: Milletimiz... O veriyordu. Devletimiz ayağa kalktı; milletimiz ayağa kalktı. Depolarımız hâlâ giysilerle doludur; ihtiyacı olanlara ulaştırırız diye milletimiz verdiği için. Bunlar tabii övünülmesi gereken hizmetler. Neyle oluyor bunlar? Kızılay bunları neyle yapıyor? Kızılay devlet bütçesinden para almaz. Ben bazen profesyonel kadroya sorarım. Genel Başkan Vekili arkadaşlarım, Yönetim Kurulu, Merkez Kurulu üyesi arkadaşlarım ve şube başkanı arkadaşlarım burda. Yahu ne oldu, bugünlerde gidip bankadan bir şey mi aldınız? Nerden çıktı bu kadar para? Bu imkân nereden geliyor? Milletimiz veriyor. Onun iyi yerde kullanıldığını gördüğü zaman veriyor. Onun hayıra kullanıldığını gördüğü zaman veriyor. Onun çarçur edilmediğini gördüğü zaman veriyor. Bütün ülkede Kızılay'ın 2800 gayrimenkulü vardır. Yüzde 90'dan fazlası bağıştı. Geliyor kapınıza, "Benim bir binam var. Benim bir işhanım var. Bunu Kızılay'a vermek istiyorum, ama çabuk alın, çocuklarım duymasın, eşim duymasın" diyeni var. Neden? Çünkü o, onun hayıra kullanılacağını biliyor. Onların kısımlarını da kendilerine ayırıyor belki. Belki değil, muhakkak ayırıyor; ama Kızılay'a veriyor. Bugün Kızılay ülke ölçüsündeki bütün hizmetlerini kendi binalarında görür. Gelir mi? Kira gelirleri... Büyük ölçüde kira gelirlerimiz var. Ankara'da, İstanbul'da ve diğer illerimizde işhanlarımız var. Onların gelirlerini günün rayiçlerine göre yürütmek için, arkadaşlarım göz nuru dökerler. Başka... Tabii pul gelirleri, üye aidatları. Bunları o kadar

önemli rakamlar olarak görmüyorum. Bunların önemi, arkasında insan topluluğunun bulunmasıdır. Ama asıl gelir bunlar, artı ticari ilişkilerimizdir.

Hekim topluluğunun ve sağlık personelinin içerisindeyim. Türkiye'de kullanılan X-ray Röntgen Filmleri'nin yüzde 95-96'sını Kızılay pazarlar; ithal eder, büyük ithalat ihaleleri açar, firmalar yarışır. Büyük miktarlarda satın aldığımız için, iyi fiyatla alma imkânı bulunur. Ve bunları biz pazarlarız; büyük gelir sağlarız. Madensuyunuzu (Afyonkarahisar) açarsınız, üzerinde Kızılay'ın amblemini görürsünüz. Az gelir değildir. Tesisleri yenilendi ve yenileri ilave edildi. Kapasitenin artırılmasına çalışılıyor. Yeniliklere uygun modern bir sisteme dönüştürülmeye çalışılıyor. Büyük bir gelir sağlıyor.

"Kızılay bağımsız bir kuruluştur. Devlet bütçesinden para almıyor. Çünkü hem milleti veriyor, hem de bağımsızlığını sağlamaya gayret gösteriyor."

Bir inşaat şirketine ortağız. Yüzde 49'u bizim, yüzde 49'u Emekli Sandığı'nın; büyük bir inşaat şirketi. Devletin büyük inşaatlarını yapıyor. Artı Türkiye'de 6 tane otelin işletmesini yapıyor: İstanbul'da Tarabya Otel, Maçka Otel; Ankara'da Büyük Ankara Otel, Stad Otel; İzmir'de koskoca Efes Otel; Bursa'da Çelik Palas Otel. Yüzde 49'una sahibiz bu işletmelerin. Yüzde 49'u da kamu kuruluşunun.

Bir enjektör fabrikasına sahibiz. AIDS olayı bir kere kullanılıp atılan enjektör üretimi için bizi harekete geçirdi. Hemen kamu kuruluşlarıyla beraber bir ortaklık kurduk. Evvela yüzde 37 hisse biz aldık; payımızı yüzde 52'ye çıkardık. Şimdi hem ülke ihtiyacına sunuyoruz, hem ihraç ediyoruz. Bütün bunlar Kızılay'ın ayakta durmasını sağlayan gelir kaynakları.

Arkadaşlarım deneyimli. Bakınız Kızılay'ı 30 kişilik Merkez Kurulu yönetir. Her yıl kongre yapılır. Dünyanın çok az ülkesinde ulusal dernekler yıllık kongre yaparlar. Çin'den geldim yakın zamanda, 5 yılda bir yapıyorlar. Avrupa'dakilerin çoğu 2 yılda bir yapar; 2 yıldan az yaparı ben hatırlamıyorum. Kızılay her yıl kongre yapar ve 30 kişiden 5'i ya yeniden seçilir ya da başkası seçilir. Böylece bir seçilen 6 yıl kalır. Parlamento üyesinin dokunulmazlığı gibi dokunulmazlığı vardır 6 yıl içinde. Mahkeme kararıyla sabit bir ayıbı, bir ihaneti olmadıktan sonra, kimse onu sözünden ve oyundan dolayı yerinden edemez. Tamamı seçimle gelmiş 30 kişi yönetir Kızılay'ı. 5 bakanlığın temsilcileri vardır. Katılırlar Merkez Kurulu toplantılarına, yalnız söz hakları vardır.

Kızılay bağımsız bir kuruluştur. Devlet bütçesinden para almıyor. Almıyor, çünkü hem milleti veriyor, hem de bağımsızlığını sağlamaya gayret gösteriyor. Çok az ülkenin ulusal derneğinde vardır. Kongreden sonra bu 30 kişi toplanır. Genel Başkanlarını seçer, 2 başkan vekilini seçer, genel sekreteri seçer, 3 Yönetim Kurulu üyesi seçer. Kendi içinden 7 kişilik bir yönetim seçer. Bunlar karar organlarıdır. Bunların kararlarını profesyonel kadrolar uygular. Başlarında Genel Müdürün bulunduğu 1800'ü aşkın ücretli görevli bunları yürütür. Geri kalan 30 kişinin tümü, içinden seçtikleri genel başkanı, başkan vekilleri, genel sekreteri ve Yönetim Kurulu üyeleri dahil tümü fahri olarak görev yapar. Oturum ücreti, toplantı ücreti hatta yolluk, tarihinde olmamış. Bugünkü yönetim bunu yapıyor demiyorum. Tarihinde olmamış. Bazı görevlerde yolluk alma var, ama olmamış. Bugün de arkadaşlarımızın hiçbirisi ülke içinde hizmete gittikleri zaman almıyorlar. Bu, gönülden, karşılıksız ve bir inancın gereği olarak yapıldığı zaman heyecan taşır, ruh taşır ve güç taşır. Dik başıyla millettense gördüğün dikkat, millettense gördüğün saygı, aldığın en büyük mükafat olur. Bir de inançlarımızın gereği, Cenab-ı Allah'ın rızasını alabilmişsen eğer, işte o zaman en büyük mükafatı almışsın diye sayarız biz. İşte bu kadro işleri yürütür.

1994'ün Türkiye'sinde Kızılay'ı özetlemeye çalıştım. Peki bunun bir başka özelliği yok mu? Din, dil, ırk, milliyet ve siyasi görüş farkı gözetmeksizin hizmet verimiz. Bakınız, böyle kurulmuş zaten, ecdat böyle kurmuş. Miralay Abdullah Bey'in Genel Sekreter olduğu Yönetim Kurulu'na bakınız. Başkan, Mar-ko Paşa, Osmanlı, ırkı ayrı; İkinci Başkan, Belçika asıllı, Osmanlı, ırk ayrı; Genel Sekreter, Macarlı Abdullah Bey, Osmanlı. Bir tek Müslüman o zaten. O da ülkemize geldikten

sonra Müslüman olmuş. Ölüncüye kadar da sapasağlam bir Müslüman kalmış, inançlarıyla... Ondan sonrakiler de öyle.

Değerli dinleyiciler, 11 Haziran 1868'de kurulan Yönetim Kurulu içerisinde bir tane de rahip var; ama imam yok, ama rahip var. Böyle bir yönetim kuruyor. Osmanlı padişahı, halife yani Peygamber'in yaşayan temsilcisi, bir Hilaliahmer kuruyor. İlk yönetiminde ırk ayrımına bakmıyor hiç, din faktörüne bakmıyor. Hatta karşı dinden olanı koymakta yarar görüyor. Herkese eşit, ayrımsız hizmet yapma imkânını veriyor. Arkadan 1874 yılında Osmanlı Hilaliahmeri kuruluyor. 17 Genel Merkez Kurulu üyesi var. Bunların isimlerine ben teker teker baktım; içlerinde Türk ırkından iki kişi var. Gerisi başka ırktan. 4 kişiden başka da Müslüman yok. 17 kişilik bir Merkez Kurulu kuruyor ve ırk ayrımı yapmamanın dünyada emsali az bulunan müstesna bir örneğini vermekte gereklilik görüyor. Söylüyorum özelliğini: Halife. Bizim dinimizde Peygamberimizin temsilcisi. Tabii Cumhuriyet'le kalktı bu şeyler; ama o zaman vardı ve bunu yapabiliyordu.

Peki onun devamı olan biz ne yapıyoruz? Yardım gönderdiğimiz 49 ülkeye baktığımız zaman, bunlarda bu ayrımsızlığı açık göreceksiniz. Hiçbir ayırım yapmadan bu ülkelere yardım gönderdik. Daha ötesini söyleyeyim: Hükümetlerimiz arasında Kıbrıs ve Ege bunalımından dolayı gergin günlerin yaşandığı dönemde Yunanistan'da deprem oldu. Amerika'dan sonra en çok yardım gönderen -karyolu ve uçakla- Türk Kızılayı oldu. Ermenistan'da büyük bir deprem oldu. 6 TIR ilaç ve tıbbi malzemeyi, Türk bayrağı ve Kızılay bayrağını da TIR'larımızın önüne koyarak, Ermenistan'da deprem bölgesine gönderdik. Niçin bu örnekleri veriyorum? Frapan örneklerdir de onun için. Diğer yandan 49 ülkeye baktığımız zaman, bunda ne dini inanış ayrımı, ne ırk ayrımı ne de siyasi davranış ayrımı görmek mümkün değildir. Bunun çok örneğini vermek mümkündür. Bu nedenledir ki, devletimiz Kızılay'a karşı hep dikkatli olmuştur. Hep özen göstermiştir. Hep onu destekleme ve layık olduğu şeyleri ona verme gayreti içinde olmuştur. 1992'de hükümetimiz Türkiye'den Nobel Barış Ödülü'ne Türk Kızılayı'nı aday gösterdi; gerekçelerini de yazarak. Bütün hayatında Kızılay'a sahip çıkmış, kanat germiş Cumhurbaşkanımız Sayın Demirel, Türk Kızılayı'nı 1994 yılı için "Uluslararası Atatürk Barış Ödülü'ne" aday gösterdi. Başka müracaatlar da var. Şimdi ilgili kurumlarda bu ayırım yapılıyor. 1995'in Nisan ayında, bu ödül kim verilecekse ilan edilecektir. Bekliyoruz; şüphayla de beklemiyoruz. Ülkemizin çalışan

kuruluşlarına baktığımız zaman bunun Kızılay'ın hakkı olduğunu da düşünüyor ve görüyoruz.

Sayın konuklar, zamanım doldu. Söylemek istediklerimi biraz hızlı söylemeye çalıştım. Burada, aramızda Viyana Üniversitesi'nden sempozyuma katılmış değerli konuklarımız var. Yemekte de beraber olduk. Bugün bir kısmının tebliğlerini dinledik; öğleden sonra da bir kısmını dinleyeceğiz. Yararlı bir çalışmaya katıldıkları için şükran duygularımı ifade etmeliyim. Bir şeyi daha belirtmeliyim: Türk Kızılayı ile Avusturya Kızılhaçı ilişkileri hakkında. Ben Sayın Konsolos'la daha yakın daha dostça da konuştum. Avusturya Kızılhaçı ve Türk Kızılayı... Biz hep birbirimize yakın

"Bütün hayatı boyunca Kızılay'a sahip çıkmış, kanat germiş Cumhurbaşkanımız Sayın Demirel, Türk Kızılayı'nı 1994 yılı için Uluslararası Atatürk Barış Ödülü'ne aday gösterdi."

olduk. Avusturya Kızılhaçı bizim bütün depremlerimize yardım göndermiştir. 1991'de, 92'de, 93'te, en son Erzincan depreminde, bu 4 yıldaki 4 depremde de Avusturya Kızılhaçı bize çadır, battaniye ve bir depremde acil ihtiyaç olan yardım malzemelerini göndermiştir.

1992'de Sırbistan ve Hırvatistan çatışması oldu. Biz Türk Kızılayı olarak Hırvatistan'a yardım göndermek istedik. Çünkü güçsüzdü; yardım talep ediyordu. Sokamadık Hırvatistan'a. Uçakla Viyana üzerinden gönderdik. Avusturya Kızılhaçı'yla temasa geçtik. Avusturya Kızılhaçı bütün imkânlarını kullanarak, bizim gönderdiğimiz yardım malzemelerini Hırvatistan'a, Hırvat yetkililere ulaştırdı. Bu ilişkiler yıllardan beri devam eder. Dost ilişkiler halinde devam eder. Daha sık olmalıdır diye, Sayın Konsolos'a da söyledim bugün;

hem konuştuk hem güleştük. Daha sık davet edeceğim Türk Kızılayı adına Avusturya Kızılhaçı'nın başkanı ve çalışma arkadaşlarını. Karşılıklı uygun bir zamanda ülkemizi ziyaret için davet edeceğim.

Biz uzun bir tarih süreci içinde dost olduk; dost iki ülkenin ulusal derneği olduk. Bunu iki ulusal dernek olarak daha iyi değerlendirmek imkânlarını kullanacağımızdan şüphelenmiyorum.

Belirttim ki, devletimiz, milletimiz sahip çıkıyor. Minnetle doluyuz. Heyecanımızın kaynağında bunu buluruz zaten. Bu yaşımda bende gördüğünüz heyecanın kaynağında bunu bulun. O veriyor. Yeter dedığınız zaman da veriyor, hem de en çok sevdiğinden veriyor. Mülkünü veriyor. İki günde bir kişi girer bizim kapımızdan; yılda 150-160 gayrimenkul bağıışı gelir Kızılay'a. Çıkarınız tatil günlerini, iki günde bir kişi kapımızı çalar bizim, "Benim mülküm var, al bunu" der. "Çabuk al ama" Ne istiyorsun, diye sordüğümüz zaman "Hiçbir şey istemem. Hasta olursam bana bakarsın. Düşkün hale gelirim beni huzurevine alırsın" der. Huzurevlerimiz var çünkü, biliyor.

Hükümetimiz, devletimiz, o da yapıyor. İşte Nobel'e aday gösteriyor. Biz Cumhuriyet çocuklarıyız. Bizim için büyük ödül olan "Atatürk Barış Ödülü"ne aday gösteriyor; en büyük mükafatı veriyor.

Peki uluslararası kuruluşlar ne yapıyor? Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Federasyonu bir İcra Konseyi tarafından yönetilir, yani Yönetim Kurulu tarafından yönetilir. Bu Yönetim Kurulu kıta esasına göre kurulmuştur. Afrika'dan 5 kişi katılır mesela; ordaki derneklerin sayısı dikkate alınır. Amerika'dan 3 kişi katılır; Asya'dan 4 kişi katılır; Avrupa'dan eskiden 3 kişi katılırdı, son seçimde 4 kişi oldu. 1979'dan beri yapılan bütün seçimlere girdik; Avrupa bölgesinden adaylığımızı koyduk ve kazandık. En son 1993'te Birmingham'da yapılan seçimde 12 Avrupa ülkesi adaylığını koydu. Almanya, Fransa, Danimarka ve Türkiye seçildi. 142 ulusal dernek başkanı oy kullandı. Türkiye 79 oy aldı (yüzde 60). Nedir bu? Bu, Türk Kızılayı'nın yıllar içinde yansız, üstün gayretle bütün imkânlarını kullanarak yürüttüğü çalışmalarının ve bölge barışına ve dünya barışına olan katkısının bir mükafatı, bir karşılığıydı; esirgemeden verdiler. Kızılaycılar olarak biz bunlarla övünürüz, bunlarla yaşarız, bunlarla seviniriz, bunlarla ağlarız. Bizi ayakta tutan, bizi güçlü kılan, yorgunluklarımızı atan bu inançlarımızdır. Bu duygularla sizi saygıyla selamlıyorum. Beni dinlemede gösterdiğiniz sabır için de size teşekkür ederim.



Kızılay Genel Başkan Vekili Opt. Dr. Ertan Gönen, bu konferansın bir yıllık eğitim programının başlangıcı olduğunu söyledi. ▲

MISKİ:

"Kan vericilerin ülke nüfusunun yüzde 5'ini teşkil etmesi gerekirken maalesef bu oran bizde yüzde 1 civarındadır."

GÖNEN:

"Ülke genelinde toplanan kanların yüzde 60'ını Kızılay sağlıyor. Bu bakımdan kan ürünlerinin üretimi de Kızılay'a düşmektedir."

"KAN VE KAN ÜRÜNLERİNİN KULLANIMI"

Kızılay Genel Başkanlığı, 20 Kasım'da Ankara'da, 30 Kasım'da da İstanbul'da "Kan ve Kan Ürünlerinin Kullanımı" konulu iki konferans düzenledi.

Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri Federasyonu (IFRCS) ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilen konferanslara, Amerika Vermont Üniversitesi'nden Prof. Dr. Robert Westphal ile İngiltere Cambridge Üniversitesi'nden Prof. Dr. Andrew Pollock konuşmacı olarak katıldılar.

Ankara Numune Hastanesi Konferans Salonu'nda düzenlenen ilk konferansa Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ahmet Miski de katılarak bir konuşma yaptı.

Kızılay Genel Başkan Vekili Opt. Dr. Ertan Gönen, konferansın açılışında yaptığı konuşmada, ülkemizde toplanan kanların yüzde 60'ının Kızılay tarafından sağlandığını hatırlatarak, bunun sonucu olarak kan ürünleri üretiminin de Kızılay'a düştüğünü söyledi.

Kızılay Genel Başkanlığı'nın ülkemizdeki kan hizmetlerine büyük önem verdiğini de belirten Gönen, bu nedenle konunun bilimsel düzeyde incelenmesi ama-

ciyla bu tür konferansları gerçekleştirme kararı alındığını vurguladı.

"Kan ve Kan Ürünlerinin Kullanımı" konulu konferansın bir yıllık eğitim programının başlangıcı olduğunu kaydeden Kızılay Genel Başkan Vekili Gönen, bu konuda kendilerini destekleyen Sağlık Bakanlığı'na ve Numune Hastanesi Başhekimliği'ne teşekkür etti.

Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. Ahmet Miski de, Sağlık Bakanı Doğan Baran'ın TBMM'deki bir toplantı nedeniyle konferansa katılamadığını ve bu görevi kendisine verdiğini belirterek başladığı konuşmasında, "Eski bir hekim olarak, kan ürünlerinin ne kadar kıymetli ve gerçekten hayat kurtarıcı nesneler olduğunun bilincindeyim" dedi.

Ahmet Miski konuşmasına şöyle devam etti:

"Bildığınız gibi ülkemizde kan toplama işini Kızılay Derneği üstlenmiş ve bu görevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Dünyada standart ölçüler içinde, kan vericilerin ülke nüfusunun yüzde 5'ini teşkil etmesi icap ederken, maalesef

bazı inanış, anane ve göreneklerimizden ve bizlerin de çok çalışmamasından-özeleştiriyapalım-ötürü bu oran ülkemizde yüzde 1 civarındadır."

Ahmet Miski, ülkemizde üretilen kan ürünlerinin ihtiyacın ancak yüzde 2 veya 3'ünü karşılayabilecek düzeyde olduğunu, bu nedenle ekonomik bakımdan da bazı zorluklarla karşılaşıldığını söyledi.

Bir ünite kanın ancak bir hastaya verildiğini oysa bir ünite kandan elde edilecek ürünlerin 5-6 hastanın tedavisinde kullanılabileceğini belirten Müsteşar Yardımcısı Dr. **Miski**, bu şekilde ekonomik yönden de kan ürünleri sayesinde ülkemize birçok avantajlar sağlanmış olacağına işaret ederek şunları söyledi:

"Bir de hastaya bir ünite kan verdiğiniz zaman, onun ihtiyacı olmayan bazı maddeleri de vücuda vermiş oluruz. Halbuki kan ürünlerinde, istediğimiz maddeyi spesifik olarak hastamıza verme olanağına kavuşacağız."

Ülkemizde kan ürünlerinin üretimi için, hem fiziksel altyapının hem de gerekli personel ve teknik elemanın mevcut olduğunu bildiren **Miski**, buna rağmen türlü nedenlerle bugüne kadar bunun yeterli ölçüde başarılamamasının üzüntüsünü bir hekim olarak her zaman içinde hissettiğini belirtti.

Konuşmasının sonunda, ülkemizde kan ürünlerinin üretilmesini Bakanlık olarak büyük bir sevinçle karşıladıklarını ifade eden **Ahmet Miski**, bu konudaki çalışmalarından dolayı Kızılay Genel Başkanlığı'na teşekkür etti.

Konferansın ilk konuşmacısı IFRCS Kan Hizmetleri 1. Danışmanı Prof. Dr. **Robert Westphal**, Kızılay'ın misafiri olarak Türkiye'de bulunmaktan duyduğu memnuniyeti belirttikten sonra, Kızılay ve Kızılağaç derneklerinin kan ve kan ürünleri konusunda yaptığı çalışmaları özetledi.

Kan alımı işinin çok pahalı, çok teknik bir iş olduğunu, çok vakit aldığını ve aynı zamanda çok büyük problemleri de beraberinde getirdiğini söyleyen **Robert Westphal**, Kızılay ve Kızılağaç teşkilatlarını bugün en çok uğraştıran konunun AIDS olduğunu bildirdi.

Her iki teşkilatın da dünyada toplanan kanların yüzde 75'ini sağlamakla kalmadığını, bunların testlerini ve dağıtımını da yaptığını kaydeden **Westphal**, bu kuruluşların kan ürünlerinin sağlanmasında da çok büyük bir toplum hekimliği hizmetinde bulunduğunu vurguladı.



Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. Ahmet Miski

Konuşmasını, çeşitli ülkelerde toplanan kan miktarları hakkında bilgi vererek sürdüren Prof. Dr. **Westphal**'a göre, iyi bir ulusal kan toplama programı şu hususları içermelidir:

- Kan toplama ve transfzyon işlemiyle uğraşan kişilerin mutlaka gruplaşmaları ve koordineli bir şekilde çalışmaları gerekir.
- Türkiye'de hemotoloji bu konuyla daha çok ilgilenmelidir.
- Kan transfzyonu komplekslerinde çalışan kişilerin eğitim ve iletişimi çok iyi olmalıdır.
- Elde edilen kanın kalitesinin kontrolü yapılmalıdır.

- Ekonomik destek sağlanmalı ve ücret problemi halledilmelidir.

Prof. Dr. **Robert Westphal**, konuşmasının sonunda, kan transfzyonunun hayat kurtarmasına rağmen pahalı bir metot olduğunu vurgulayarak, **"Eğer eğitime, bilgilendirmeye, liderliğe ve bu konuda toplanmaya önem vermezsek, sonuçta istediğimiz gibi bir ulusal program oluşturulamaz"** dedi.

İngiltere Kan Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Kan Transfzyonları Çalışmaları 1. Danışmanı Prof. Dr. **Andrew Pollock** ise konuşmasında kan transfzyonu, kan ürünleri ve bunların kullanımı ile yol açtıkları enfeksiyonlar üzerinde durdu.

Andrew Pollock kan transfzyonunun daha güvenilir bir hale getirilebilmesi için, donörlerin dikkatli seçilmesi ve biyolojik testlerinin yapılması, toplama tekniği ve depolama sisteminin iyileştirilmesi ve işlemlerin çok iyi ortamlarda gerçekleştirilmesi gerektiğini söyledi.

Şu anda en çok yoğunlaştıkları problemin Hepatit C olduğunu belirten **Pollock**, bu konuda bazı dezavantajları olduğunu ve test aşamasında bile bazı vakaların kaçırılabilceğini kaydetti.

Pastorizasyon gibi metotlarla inaktivasyonda pek başarılı olunamadığını anlatan **Andrew Pollock**, daha sonra donör tipleri üzerinde durdu ve askerlerden alınan kanların kullanılabilir olduğunu, mahkumların kanlarını ise tercih etmediklerini belirtti.

Konuşmasında, gerçek gönüllülerin, hiçbir karşılık beklemeden kan bağışında bulunan kişiler olduğunu ifade eden **Pollock**, güvenirlilik için, donörlerin herhangi bir tedavi görüp görmedikleri ve sıtma bölgelerinden gelip gelmediklerinin öğrenilmesi gerektiğini bildirdi.

Prof. Dr. **Andrew Pollock**, stabil bir donör popülasyonunun avantajlarını da şöyle sıraladı:

- Bu donörlerin bütün testleri daha önceden yapıldığı için verecekleri kanlar daha güvenilir olur.
- Transfzyonu rahatlıkla planlayabilirsiniz.



Prof. Dr. Robert Westphal ▲

- Acil durumlarda ihtiyacınız olan kanı hemen elde edersiniz.

- Nadir kan gruplarını rahatlıkla bulabilirsiniz.

- Kanı daha ucuza mal edersiniz.

Daha sonra, kan bağıışı ve kan ürünlerinin kullanımı konusunda Danimarka ve İsveç'le ilgili istatistiki bilgiler veren **Pollock**, Türkiye'nin bu konuda bu ülkelerin çok gerisinde olduğunu belirtti.

18-65 yaş arasındakilerin kan bağıışında bulunabileceğini, bunların da toplumların yarısını oluşturduğuna işaret eden **Andrew Pollock**, konuşmasının sonunda, donör sayısının artırılması ve bunların organizasyonu bakımından Türkiye'nin yapması gereken çok iş olduğunu bildirdi.

Kızılay Genel Başkan Vekili Opt. Dr. **Ertan Gönen** ise, **Andrew Pollock**'un ardından yaptığı konuşmada, Batılı ülkelerde, kan ürünü kullanımının yüzde 100'e yaklaştığını bizde ise bu oranın yüzde 1 veya yüzde 2 civarında olduğunu belirterek şöyle dedi:

"Biz bu açığı kapatmak için yeni bir uygulamaya geçmek istiyoruz. Topladığımız 450 bin ünite kanın belki 400 bin ünitesini doğrudan doğruya kan ürünlerine ayırmak niyetindeyiz. Doktor arkadaşlarımız bundan böyle tam kan isteminden vazgeçecekler ve doğrudan doğruya kan komponentlerini isteyecekler."

Bu uygulamanın başlamasıyla birlikte meydana gelecek kan ürünü talebini karşılamamanın kolay olmayacağını belirten **Gönen**, stokların ihtiyaca cevap verebilecek düzeye gelmesinin donör sayısının 300 binlerden 1 milyon civarına çıkarılmasına bağlı olduğunu vurguladı.

GÖNEN:

"Biz bu açığı kapatmak için yeni bir uygulamaya geçmek istiyoruz. Topladığımız 450 bin ünite kanın belki 400 bin ünitesini doğrudan doğruya kan ürünlerine ayırmak niyetindeyiz."

Ülkemizde kan komponentlerinin en az 2,5 trilyon liralık bir pazarı bulunduğunu ve boşluktaki bu pazarın ithal edilerek veya kaçak olarak getirilen kan ürünleriyle doldurulduğunu anlatan Kızılay Genel Başkan Vekili **Gönen**, 1993 yılında Sağlık Bakanlığı'nın 29 milyon dolarlık (1 trilyon 40 milyar lira), SSK'nın da 227 milyar liralık kan ürünü ithal ettiğini bildirdi.



Ankara Numune Hastanesi doktorları konferansa büyük ilgi gösterdiler. ▲



Prof. Dr. Andrew Pollock ▲

5 Nisan Kararları'ndan sonra bu rakamların daha da artacağına işaret eden Opt. Dr. **Ertan Gönen**, bu teknolojinin kurulmasından sonra hem halkın kan ürünü ihtiyacının karşılanacağını hem de ülkemizin önemli miktarda döviz kaybından kurtulacağını belirtti.

Kızılay'ın bu işi üstlendiğini ve bu konudaki çalışmaları başlattığını kaydeden **Gönen**, kan ürünleri kullanma alışkanlığının kazandırılması amacıyla da seri konferanslara devam edeceklerini sözlerine ekledi.

Konferansın sonunda, **Robert Westphal** ve **Andrew Pollock**, Türk meslektaşlarının konuyla ilgili sorularını cevaplandırıdılar.

Prof. Dr. **Robert Westphal** ve Prof. Dr. **Andrew Pollock** ikinci konferanslarını 30 Kasım'da Çapa Tıp Fakültesi 1933 Reform Anfisi'nde verdiler.

KAYSERİ'DE AZERBAYCAN İÇİN 1 MİLYAR LİRA TOPLANDI

BEDÜK:

"Türk milletinin hasletinde olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışının en güzel örneklerini biz Kayseri'de görüyoruz."

Azerbaycan'ı yardım amacıyla Kayseri'de düzenlenen bağış kampanyasında toplanan 1 milyar lira Kızılay'a teslim edildi.

Kayseri Baro Başkanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlığı ve Türk Ocağı Başkanlığı'nın organizasyonu sonucu toplanan bağışın çeki, Kayseri Valisi **Saffet Arıkan Bedük** tarafından Kızılay Genel Başkan Vekili **Nurettin Özdemir**'e verildi.

Kampanyayı düzenleyen kuruluşların başkanlarıyla birlikte 25 Kasım'da Kızılay Genel Merkezi'ni ziyaret eden **Saffet Arıkan Bedük**, bağış çekini verirken, yardımın Azerbaycan'daki soydaşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olduğunu söyledi.

Vali Bedük, Kayserililerin özellikle yardımsever insanlar olduğunu belirterek, "Türk milletinin hasletinde olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışının



Vali **Saffet Arıkan Bedük**, kampanyayı düzenleyen kuruluşların başkanlarıyla birlikte Genel Merkezimizi ziyaret ederek, bağış çekini **Nurettin Özdemir**'e verdi. ▲

en güzel örneklerini biz Kayseri'de görüyoruz. Bu bağış da onun bir ifadesidir" dedi.

Saffet Arıkan Bedük, Kızılay'ın dünya çapında isim yapmış olan sosyal yardımlaşma kurumları arasında yer aldığını kaydederek, yardımlarının bu kuruluşumuz aracılığıyla yerine ulaştırılmasını arzu ettiklerini bildirdi.

Kızılay Genel Başkan Vekili **Nurettin Özdemir** de son yıllarda Orta Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya'da meydana gelen gelişmelerin insanlık vicdanını rahatsız edecek olaylara yol açtığını belirterek, bu bölgelerde özellikle bizimle din, soy ve tarih bağları olan toplulukların büyük sıkıntılar içinde bulunduğunu vurguladı.

Konuşmasında, "Yugoslavya'daki çifte standart yalnız bizim değil, bütün dünyanın vicdanını kanatmaktadır" diyen **Özdemir**, Azerbaycan'da yaşanan olayların da farkı olmadığını kaydederek şöyle devam etti:

"126 seneden beri insanlığın ıstırap çektiği her yere elini uzatarak büyüyen Türk Kızılayı, kendi öz kaynaklarıyla, devletin imkânlarıyla ve hamiyetperver Türk halkının cömertçe adeta ikram ettiği yardımlarıyla bu kanayan yaraları

sarmaya çalışmaktadır."

Kayseri'nin zeka, gayret, hamiyetperverlik ve civanmertlikle Türkiye'de birçok sosyal harekete önderlik eden illerimizden birisi olduğuna işaret eden **Nurettin Özdemir**, Kızılay'ın Azerbaycan'a yaptığı yardımlara ilişkin olarak da şunları söyledi:

"Azerbaycan'ın Berde ve Ağcabedi yörelerinde 1.000'er çadırı iki kamp kurduk. Yerlerinden, yurtlarından edilen Azerilerden 15 bine yakını bu kamplarımızda barınmakta ve onların her türlü ihtiyacı Kızılay tarafından karşılanmaktadır. Ekiplerimiz halen orada çalışmalarını sürdürmektedir."

Genel Başkan Vekili **Özdemir**, yardımın kırmızı işaretin belirlediği bir zamanda ellerine ulaşmasının, Kızılay'ın Azerbaycan'daki sıkıntısına ferahlık getireceğini belirterek, "Onun için Kızılay'ın Büyük Genel Başkanı Dr. Kemal Demir ve Türk Kızılayı adına, sizin şahsınızda Kayseri halkına, Azerbaycan'daki mustarip soydaşlarımızın minnet ve şükranlarını arz ediyorum. Bu yardımın sizin arzu ettiğiniz istikamette mahalline noksansız sarf edileceğinden emin olmanızı istiyorum" dedi.



KIZILAY BÜTÇE KOMİSYONU ÇALIŞMALARI

*Program Bütçe uygulamasının 10. yılında
Kızılay'ın bütçesi 2.3 trilyonu aştı.*

Genel Merkez Kurulumuzun 9 üyesinden oluşan Bütçe Komisyonu **Tahsin Kaplan**'ın başkanlığında 18 Ekim'de ilk toplantısını yaparak çalışmalarına başladı

BÜTÇE KOMİSYONU

Tahsin KAPLAN	: Komisyon Başkanı
Dr. A. Rıza ÜNAL	: Komisyon Başkan Yardımcısı
Mahmut HOŞVER	: Komisyon Raportörü
Ahmet UYANIK	: Komisyon Sözcüsü
Mahmut TOPRAKKALE	: Komisyon Üyesi
Güner HOCAOĞLU	: Komisyon Üyesi
Erkan KEMALOĞLU	: Komisyon Üyesi
Dr. Ekmel ONURSAL	: Komisyon Üyesi
Dr. Mustafa ŞİMŞEK	: Komisyon Üyesi

Genel Müdürlük tarafından hazırlanan 1995 yılı bütçe tasarısı, Yönetim Kurulu'nun tetkikinden sonra Bütçe Komisyonu'na havale edildi. Komisyonun Genel Merkez'de yapılan ilk toplantısına Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Vekilleri Opt. Dr. **Ertan Gönen** ve **Nurettin Özdemir** katılırken, Genel Müdür **Ünal Somuncu**, genel müdür yardımcıları ve şube müdürleri ile diğer ünitelerin yetkilileri de toplantıda hazır bulundular.

Toplantıda Komisyon Başkanı **Tahsin Kaplan**'ın açış konuşmasından sonra Genel Başkan Vekili Opt. Dr. **Ertan Gönen** ve Genel Müdür **Ünal Somuncu** tasarıyla ilgili görüşlerini belirttiler.

Daha sonra Bütçe Komisyonu Başkan Yardımcısı Dr. **A. Rıza Ünal**'ın bütçe ve



faaliyetlere ilişkin olarak yönelttiği bazı sorulara, Genel Müdür **Ünal Somuncu** tarafından cevap verildi.

Toplantının sonunda Komisyon Başkanı **Tahsin Kaplan**, yapılacak çalışmalar hakkında açıklamalarda bulundu.

Bütçe Komisyonu'nun ilk toplantısında yapılan konuşmaları özetle yayınlıyoruz.

TAHSİN KAPLAN - 1995 Yılı Program Bütçesi'ni görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Komisyonumuzun ekseriyeti bulunduğundan toplantıyı açıyorum.

Sayın Genel Başkan Vekillerim, Sayın Yönetim Kurulu üyeleri, Denetçiler Kurulu üyeleri, başta Sayın Genel Müdür olmak üzere İdare'nin seçkin temsilcileri hepinize şahsım ve komisyon üyeleri adına hoş geldiniz diyor, sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

1995 yılı Program Bütçesi ile ilgili ça-

lışmaların Kızılay'ımıza, Genel Müdürlüğü-müze ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

Her yıl olduğu gibi bu yıl da gerek Yönetim Kurulu sayın üyelerinin ve gerekse İdare'nin temsilcilerinin komisyonumuza yardımcı olacağına ve yapacakları katkılarla Kızılay'ımıza uygun bir bütçe taslağı yapma imkânı bulacağıma eminim. Bunun için de peşinen hepinize teşekkürlerimi ve şükranlarımı arz ediyorum.

Müsaade ederseniz vaktinizi fazla almamak kaydıyla hafızalarınızı biraz gerilere götürmek istiyorum.

Bu yıl tesadüfen Program Bütçe'ye geçişimizin 10. yılını yaşıyoruz. Hatırlarsanız Türkiye'mizde devlet 1973 yılında Program Bütçe'yi uygularken biz 1983 yılında, ben Bütçe Komisyonu Başkanı olduğum yılda, Klasik Bütçe'nin artık geçerliliğini kaybettiğini ve Program Bütçe'ye geçmenin gerekli olduğunu hep beraber

görmüş, tartışmış ve buna karar vermiş-tik. Böylece Program Bütçe'yi 1984 yılında uygulamaya geçtik. Bu yıl Program Bütçe uygulamasının 10. yılını idrak etmiş bulunuyoruz.

Yine hepinizin iyi bildiği gibi, sizlerden aldığım dokümanlarla ve 18 senelik Merkez Kurulu üyeliğim sırasında hafızamda kalanlarla geriye baktığım zaman, Kızılay'ımızın çok şeyler yaptığını, büyük hizmetler başardığını görüyoruz ve bununla da gurur duyuyoruz. Bunda profesyonel kadronun, yani siz yöneticilerin payının büyük olduğunu biliyorum ve bu çalışmalarınızı şükranla karşılıyorum.

1984 bütçesini görüştüğümüz zaman 8 milyar liralık bir bütçe taslağı hazırlamış-tık. Bugün önümüze sunulan taslak bütçe-de yaklaşık 2.3 trilyon liralık bir gelir tahmin edilmektedir.

Bu parasal bir gerçekleşme bile Kızılay'ımızın nereden nereye geldiğinin ufak



Bütçe Komisyonu Başkanı
Tahsin Kaplan ▲

KAPLAN:

"1984 bütçesini görüştüğümüz zaman 8 milyar liralık bir bütçe taslağı hazırlamıştık. Bugün önümüze sunulan taslak bütçede yaklaşık 2.3 trilyon liralık bir gelir tahmin edilmektedir. Bu parasal bir gerçekleşme bile Kızılay'ımızın nereden nereye geldiğinin ufak bir işaretidir."

bir işaretidir. Bunda başta Yönetim Kurulumuzun, Merkez Kurulumuzun ve İdaremizin büyük payı vardır. Bunu belirtmekte fayda vardır.

Her zaman olduğu gibi bu bütçede de özelleştiride bulunacağız. Önümde 1993-94 Bütçe Raporu var. Bu raporda, komisyonumuzun tenkit edip de İdare'nin gerçekleştiremediği bazı maddeler var. Bunları da görüşeceğiz. Böylece yapılan bu özelleştirilerdir ki, bize geçmiş bu 10 senenin semerelerini vermiştir.

Şu anda bir örnek vermek istiyorum.

- Kan hizmetlerimiz 1984'te 1 milyar lirayla hizmete başlamış, bugün 168 milyar;

- Gençlik hizmetlerine bakıyoruz, yine aynı;

- Yardım hizmetlerine bakıyoruz, aynı durumu görüyoruz.

- Personel giderlerine bakıyoruz; 1960'lar'da 6 milyon lira ile başlamışız. Eski arkadaşlarımız bilir, 90 milyon liralık bütçede bütün personel giderimiz 6 milyon lira idi.

Bugün personel giderlerimiz, 2.3 trilyon liralık bütçenin yüzde 19'unu oluşturuyor. Mukayese edersek bugün 400 küsur milyar liralık bir personel giderimiz vardır.

Makine parkımızı arkadaşlarımız hatırlayacaklardır, biri Mercedes, ikisi de

Wolkswagen olmak üzere 3 tane binek arabamız vardı. Bunlardan birisi Genel Başkanımıza diğeri Genel Müdür'e tahsis edilmişti. İş makinelerini bir tarafa bırakın; ambulansları, TIR'ları, kamyonları görmek bile Kızılay için zordu. Bugün makine parkını yerleştirecek park bulmakta zorlanıyoruz. Bunlar gurur verici şeyler olduğu için söylüyorum. Bunlarda siz değerli arkadaşlarımızın emeği olduğu için söylüyorum. Ve biraz da hepimizi teşvik edeceği için söylüyorum. Hakikaten Kızılay'ımız son yıllarda çok şeyler yapmıştır, altın yıllarını yaşamıştır. Tabii bunda da saygı duyduğumuz çok değerli Sayın Genel Başkanımızın payı büyüktür. Kendilerine şükranlarımızı, saygılarımızı sunmaktan zevk duyuyorum.

Benim sizden istirhamım, başta her sene çalıştığımız gibi 1992, 93, 94 yıllarında komisyonumuz tarafından sizlere önerilip de yerine getirmediğiniz bazı faaliyetler var. Niye getiremedik, gerekçeleri nelerdir? Arkadaşlarımız görüşmelerde müdürlüklerin sırası geldikçe bilhassa bunlara hazırlıklı olsunlar. Bir de yeni hedefleriniz nelerdir? Bilhassa onu rica edeceğim.

Bizim Merkez Kurulumuzun önemli bir gündem maddesi var: Gelirlerimizi artırıcı çalışmalar diye... Müessese müdürlerimizden istirhamım, bu konu üzerinde de önemle dursunlar. Önerileri nelerdir? Bunları da almak ve değerlendirmek isteriz.



Ben bunları söyledikten sonra tekrar bütçemizin Kızılay'ımıza, milletimize hayırlı, uğurlu olmasını dilerken, çalışmalarınızda başarılar temenni ediyor, şahsım ve değerli komisyon üyeleri adına hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Programımız gereği şimdi Yönetim Kurulumuzun bütçeyle ilgili görüşlerini Sayın Genel Başkan Vekilimiz Dr. Ertan Gönen dile getirecek.

Opt. Dr. ERTAN GÖNEN - Sayın Bütçe Komisyonu Başkan ve üyeleri, değerli Genel Müdürlük mensubu arkadaşlarım, Sayın Genel Başkanımın sizlere sevgi, saygı ve başarı dileklerini ileterek sözlerime başlamak istiyorum.

1995 yılı bütçesi İdare'ce hazırlanmış ve Yönetim Kurulumuza sunulmuştur.

Bugün ise Genel Merkez Kurulu'nca Bütçe Komisyonu'na seçilen arkadaşlarımız, bu bütçeyi incelemek üzere çalışmalarına başlayacaktır. Ben de sizlere Yönetim Kurulu adına hazırlanan bütçedeki genel durumu kısaca arz ve takdim edeceğim.

Bilindiği üzere, 1994 yılında hazırlanan ve Genel Kongrede onaylanan bütçemiz; 969.7 milyara bağlanarak, 1993 yılı bütçesine göre yüzde 100 artış yapılmıştır. Ancak Mart ayından itibaren doların kuru artmaya başlamış, Ocak 1994 başında 1 doların değeri 14.487.-TL olmasına rağmen, Şubat ayında 18.987.-TL'ye, Mart ayında 22.182.-TL'ye ve Nisan ayında da 35.000.-TL'ye yükselmiştir.

Bu husus demektir ki, yılbaşında 100.-TL olan bütçemiz, Nisan ayı içinde yüzde 240 azalarak 41 liraya düşmüştür.

Bu durumun tesiri bir yandan 1994 yılı bütçesinin uygulamasına olurken, bir yandan da 1995 yılı bütçesini etkilemektedir.

Şu hususu şükranla ifade edeyim ki, 1994 yıl uygulamasında nakdi gelirlerimiz, 770 milyar liralık bütçeye rağmen 1 trilyonu geçecek bir gelirle gerçekleşecektir. Böylece gelirlerimizdeki yüzde 145'e yakın artış karşısında, giderlerimizdeki artış yüzde 140 civarında kalmış olacak ve sonuçta 1994 yılı bir miktar gelir fazlasıyla kapanmış olacaktır.



Yani, 1994 yılında nakdi gelir bütçesi 770 milyardan 1.125 trilyona (yüzde 145), nakdi gider bütçesi ise 874 milyardan 1.087 trilyona (yüzde 140) yükselecektir.

Görülüyor ki, bir yandan gelir artarken diğer yandan da gider artmaktadır. Böylece doların artışı ve enflasyon sebebiyle giderlerimizde personel özlük haklarının yüzde 50 artışta kalması sonucu yapılan 25 milyar liralık tasarrufa rağmen gider bütçemizde nakit olarak 215 milyar civarında artış olacaktır. Bu arada parantez içinde şunu da söylemek isterim ki, personel giderlerinde hükümetimizin almış olduğu tasarruf tedbirlerine uyarak, derneğimizden ayrılan ve emekli olan kişilerin kadroları iptal edilerek bu tasarruf sağlanmıştır. Bu durum yıl sonunda Merkez kurulu kararı ile bütçe toplamını artıracaktır.

Şu halde dövizdeki kur artışının etkisi ile 1994 yılında meydana gelen enflasyon atlatılmış olacaktır.

1995 yılı bütçesine gelince;

1995 yılı bütçesinde nakdi gelirlerimizin 1994 bütçesine göre yüzde 140 oranında artış göstereceği anlaşılmıştır. Yüzde 140 oranındaki nakit bütçe artışının yüzde 40'ı 1994 yılı fiyat artışlarını karşılayacak bir tampon olsa bile, yine de 1995 yılında reel olarak yüzde 100 oranında bir artış, giderlerimizin karşılanmasında enflasyon payı olarak kalacaktır.

Bütçe Komisyonu'nun ilk toplantısında Yönetim Kurulu'nun görüşlerini Genel Başkan Vekili Opt. Dr. Ertan Gönen dile getirdi. ▲

GÖNEN:

"1995 yılı bütçesinde nakdi gelirimizin 1994 bütçesine göre yüzde 140 oranında artış göstereceği anlaşılmıştır. Bunun yüzde 40'ı 1994 yılı fiyat artışlarını karşılayacak bir tampon olsa bile, yine de 1995 yılında reel olarak yüzde 100 oranında bir artış, giderlerimizin karşılanmasında enflasyon payı olarak kalacaktır."

Şu halde, 1995 yılında yüksek dolar artışına bağlı olmayan bir enflasyon yüzde 100 civarında kaldığı sürece, (hükümet bunun yüzde 22.5'i geçmeyeceğini söylemektedir) hazırlanan bütçe gelir ve gider yönünden ihtiyaçlarımızı karşılayacaktır. Şayet döviz seviyesinde beklenenin dışında bir artış olursa, bu durum gelirlerimizin önemli bir kısmını teşkil eden röntgen filmi satış ve kur farkı gelirlerimizin de artmasına sebep olacak ve böylece artışın etkisi giderilebilecektir. Yani üst üste yüklemek oluyor. Dolardaki artış bizim ithal mallarımızda her ne kadar gider fazlası yaratsa da, bu malların ülke içerisindeki satışı da o nispette bir gelir fazlasına sebep olacaktır.

1995 Yılı Bütçesinin Sayısal Durumu

Toplam Bütçe : 2.329.309.000.000.-TL
Artış : 1.359.602.000.000.-TL
Oran : Yüzde 140

1994 Nisan ayına göre, 1994 bütçesi 27.705.914 dolar (1 dolar: 35.000.-TL) olmaktadır. Böylece yılbaşında 1 doların 39.000.-TL'ye yükseleceği düşünülürse, 1995 bütçesi dolar bazında yüzde 115 artış (32.019.952 dolar) yapmaktadır. Altın bazında ise 1995 bütçesi, 1994 bütçesinin yüzde 40 artışına muadildir.

Sayın Arkadaşlarım,

Bütçenin gelir ve gider olarak dağılımını Sayın Genel Müdür sizlere arz edecektir. Ben sözlerime burada son verirken, bütçenin gerek hazırlanmasında ve gerekse uygulanmasında emeği geçen başta Genel Müdür olmak üzere bütün ilgililere teşekkür ve tebriklerimi sunarım. Bütçe Komisyonu Başkanı ve komisyon üyelerine de başarı diler saygılar sunarım.

Sayın Başkan 1984 yılında Program Bütçe'yi başlattığı zaman, aynı komisyonda beraber olmaktan dolayı mutluyum. 10 yıl önce başlatılan Program Bütçe bugüne kadar başarıyla uygulandı. Komisyon Başkanı kıymetli arkadaşım Tahsin Kaplan'ın yine aynı başarıyla 1995 yılı bütçesini yeni bir hamleyle ortaya getireceğine ve siz komisyon üyesi arkadaşlarımin bunda büyük payı olacağına eminim. Ve yine uygulamada İdare'nin katkı

sına inandığımı belirterek, hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

ÜNAL SOMUNCU - Bütçe Komisyonu'nun Sayın Başkanı ve üyelerine, Sayın Başkan Vekillerimize, Yönetim Kurulu ve Denetçiler Kurulumuzun sayın üyelerine, Genel Müdürlük teşkilatı değerli mensuplarına saygı ve selamlarımızı sunuyorum.

Sayın Başkan,

Bu yıl benim bu şerefli görevde 23'üncü hizmet yılımı geride bıraktığım anlar. İzin verirsiniz geniş bir perspektif içinde bütçeyle irtibatlı olarak kalın çizgilerle bazı hatırlatmalar yapmak istiyorum.

Göreve başladığım 1971 yılında Kızılay'ın uyguladığı bütçe sizin ve Sayın Genel Başkan Vekilinin de işaret ettiği gibi "klasik bütçe" denilebilecek bir sistemdi. Sistem vardı, ancak disiplinsiz bir uygulama ile yürütülüyordu. Böyle olunca tabii sistem de kendiliğinden ortadan kalkabiliyordu.

Bir bütçede sistem ve disiplinin bir arada olması, herhangi bir kuruluşun, hangi düzeyde olursa olsun, ister özel ister kamu kuruluşu, işlerin selamette, etkin, verimli ve amaçlara uygun yürümesi için takdir buyurursunuz ki şarttır.

Klasik olduğu iddia edilen sistemde, belirli hizmet alanlarına, belirli işlere karşılıklarında yazılı rakamlarla bazı ödenekler tahsis edilmiş görünüyordu. Ancak belli bir hizmet için ödenek sınırları içinde hareket etme gibi bir endişe, bir dikkat söz konusu değildi.

Evvela 23 yıllık dönem içinde bu noktadan alınıldı, sizin ve Sayın Başkan Vekilinin işaret ettiği gibi, asgaride bu disiplini sağlayacak Program Bütçe uygulanmasına geçildi, bu yıl 10. yılını idrak ediyoruz.

Bu dönem içinde bütçeden gayri ve bütçeyle irtibatlı olarak başka bazı şeylere de işaret etmek istiyorum.

Kızılay'ın 1971 yılındaki bütçesi 1 milyonun hayli uzağındaydı; 700 milyonun biraz üstündeydi. Yaklaşık 8 milyon dolar olarak değerlendirilebiliriz. Hatırlayacağınız gibi 1984'te 8 milyonun üstüne çıktık; o günkü geçerli kur üzerinden dolar ba-

zında yaklaşık 18 milyon dolarlık bir bütçemiz vardı. 1994'te Genel Merkez Kurulumuz bütçeyi onayladığı zaman bütçemiz yaklaşık 1 trilyon liralık bir bütçeydi. Bunun biraz üstüne çıkacaktır. Kabul edildiği tarihteki dolar bazı üzerinden yaklaşık 60 milyon dolarlık bir bütçeydi.

Demek ki, tahminlerde ve gerçekleşen bütçelerde bir gerçekçi artış var. Daima gelir fazlası var.

Bu bütçeler içinde 1971-72 bütçelerine geri gittiğimde, yatırım addedebileceğimiz büyük onarım ve küçük onarım adı altında 3 milyon liralık bir ödenek hatırlıyorum.

Şimdi önünüze sunduğumuz bütçede tahmini olarak bunun 100 mislinden fazla bir ödenek teklifi sırf inşaat yatırımları için ayrılmıştır. Makine-tehizat yatırımlarıyla birlikte alırsak 150 misli büyüklüğünde bir yatırım ünitesi vardır. Yani Kızılay elindeki mevcudu idame ettirmek için onarımlardan başka bir faaliyeti olmayan bir kuruluş olmaktan, yatırım yapan bir kuruluş haline gelmiştir. Sizin de işaret ettiğiniz gibi ayrıca üstlendiği görev ve sorumlulukları etkin, verimli ve daha süratli yerine getirebilmek için birtakım imkânlarla kavuşmuştur.

Benim dönemimde karşılaştığım en büyük deprem Eylül 1975'teki Lice depremiydi. 8 tane eski Bedford kamyonla girmiştik, bunların bir kısmı da yolda kalmıştı. 1983-84 Erzurum depremine, aradaki büyük mesafelere rağmen biliyorsunuz büyük ölçüde kendi gücümüzle, TIR'larla taşıma yaptık. 1991'den bu yana büyük ölçüde kendi imkânlarımızla yurtdışına yardım malzemelerini götürüyoruz. Taşıma kapasitemizi çok büyük miktarda artırdık. Araç parkımız yüzlerle ifade edilir hale geldi.

Kızılay artık ulusal bir kuruluş olmaktan çıkıp uluslararası bir kuruluş haline geldi. 1970'li, 80'li yıllarda da dışarda, komşu yahut dost ülkelerde herhangi bir doğal afet olduğunda mütevazı bazı katkılarda bulunuyorduk; ama, 1985'te Somali örneğinde yaşandığı tarzda uzun süreli bir sınır aşırı yardım hareketi yürütmüyordu Kızılay. Geçmiş dönemlerde 2. Dünya

Savaş'ında Yunanistan'da Atina halkını beslemek üzere bazı çalışmaları olmuş. Yahut 2. Dünya Savaşı sırasında savaşan taraflar arasında Devletler Hukuku şartlarına uygun bazı esir değişimlerine Türkiye topraklarında aracılık etmiş. Ama 1980'li, 1990'lı yıllarda Kızılay bu söylediğim hareketi ülke toprakları dışında ve uzun süre yürütür hale gelmiş. Tabii düne göre belli güce kavuşmuş; personel gücüne, araç gereç gücüne, bilgi ve tecrübe birikimine ve mali güce kavuşmuş. Görevlerde de değişiklik var. Bunlar her düzeydeki teşkilatımızı gözden geçirip bazı ilaveler, bazı düzeltmeler yapmaya bizi zorlayacaktır. Çünkü görülebilir gelecekte de bahsettiğim değişik hizmetler artarak devam edecektir.

Bildiğiniz gibi bir süredir dünyada bir küreselleşmeden, globalleşmeden bahsediliyor. Yeni bir dünya düzeninden bahsediliyor. Bunun belli başlı karakteristiği, çeşitli ulusların, insanların, birbirleriyle daha yakından temasa gelmeleri iç içe çalışmaları, uluslararası işbirliğinin daha yoğunlaşması, uluslararası pek çok teşebbüslerin faaliyetlerinin artması... Bunu böyle görmemiz lazım. Kültürel hayattan, sosyal hayata, ekonomik hayattan siyasi hayata kadar her alanda bunun tesirlerini görmeye başladık, giderek de artacak. Tabii bundan milletler, devletler kadar, o devletin ülkesi üzerindeki kişi ve kuruluşlar da etkilenmek durumunda. Bunun aksini düşünmek mümkün değil. Bunu kalın bir çizgi olarak belirtmek istiyorum. Değişen görev ve sorumluluklarımıza paralel olarak teşkilatımızı, personelimizi, bunun şartlarına uydurabilmiş değiliz. Burada yapmamız gerekenler olduğunu düşünüyorum.

Sayın Başkan,

Bütçenin sayısal durumu Sayın Genel Başkan Vekilimiz Dr. Ertan Gönen tarafından belirtildiğinden, ben daha fazla değerli vakitlerinizi almak istemiyorum. Genel değerlendirmemi burada sonuçlandırmak istiyorum. Değerli komisyon üyelerimizin soruları var ise ben ve arkadaşlarım imkânlar ölçüsünde bildiğimiz kadarıyla bunları cevaplandırmaya çalışacağız. Lütfen buyurup dinlediğiniz için de teşekkür



Genel Müdür Ünal Somuncu ve yardımcılar komisyonun ilk toplantısında hazır bulundular.

kürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Bütçe çalışmalarının kuruluşumuza hayırlı olmasını diliyorum.

TAHSİN KAPLAN - Sayın Genel Müdürümüz Ünal Somuncu Bey'e, gerek göreve başladığı günden bu yana Kızılay'ımızın geçirdiği çalışma grafiğini dile getirdiği, gerekse 1995 bütçe tasarısıyla ilgili izahatı için teşekkür ediyoruz.

Ben bu açılış toplantısındaki görüşmeleri toparlamadan evvel, Yönetim Kurulu ve komisyon üyelerimizden görüşlerini bildirmek isteyenlere söz vermek istiyorum.

Dr. A. RIZA ÜNAL - Teşkilatın bütün kademelerini bir araya getiren bu mutlu tabloyu idrak etmekten büyük kıvanç içindeyiz. Hepinizi saygıyla selamlarım.

Değerli arkadaşlarım kendi konularıyla yakın ilgilenecek bütçe üzerine genel görüşlerini ve düşüncelerini ifade ettiler.

Şükranlarımı sunarım. Bütçe üzerinde geniş ölçüde aydınlatıcı ve göze çarpıcı bir tablo ortaya sermiş oldular.

Değerli Başkanımın ifade ettiği şekilde görüşmeler, bütçenin, Klasik Bütçe'den Program Bütçesi'ne geçişinin 10 sene gibi bir uygulamasından sonra otur-

muş bir durumun bu seneye tekabül eden bir görüntüsüdür, bir tablosudur.

Bir Program Bütçesi olarak derinden müteale ettiğimize göre burada bize programla ilgili bazı esasların ifade edilmiş olmasını insan görmek istiyor. Mesela bu sene bütçede ağırlık verilmesi gereken programlanmış konular nelerdir? Yönetimden bu konuda biraz daha açıklama sunulmuş olmasını insan arzu ediyor.

Gerçi bütçe kitabı tetkik edildiği zaman genel olarak bu hususlara ayrı ayrı yer verilmiş olmakla beraber, bu takdim esnasında da bilhassa bu bütçede şu şu programlar ele alınmıştır, bunlar şu safhadadır, yahut bu hususa şu şekilde bir önem verilmesi gibi program konularına değinilebilirdi.

Bütün şubelere ve müesseselere ait programları ayrı ayrı bilmiyorum. Ama bilhassa ağırlığını hissettiğimiz bazı hususlar var. Bunlardan biri rant tesisimizdir. Buna ne nispette ağırlık verilmiştir. Bunun bütçeye yansımaları ne şekildedir?

İkincisi, Kızılay'ın çalışmalarında bugüne kadar, önceki bütçelerde tekrar tekrar söylenmiş olan, kompüter konusunun bütçeye yansımaları... Daha önceki toplantılarda bu konuda büyük sıkıntılar

duyduğumuzu ve arzu edilen bir seviye-ye gelemediğimizi ifade ederek, birtakım kararlar alınmıştı. Bu seneki bütçede programda buna ait ne gibi şeyler düşünülmüş ve ne gibi hususlar dercedilmiştir.

Üçüncüsü, mesela bir Afyonkarahisar Madensuyu konusu bahis konusu edilmiştir. Bu altın yumurtlayan tavuktur. Bu geniş ölçüde Kızılay gelirlerini artıracak bir olaydır. Programda buna ne nispette ağırlık verilmiştir, ne nispette önem verilmiştir?

Bu konulara acaba daha evvel yapılmış tenkitlere paralel olarak 1995 bütçesinde nasıl bir yer verilmiş bulunduğu, huzurlarınızda yönetim tarafından kısa da olsa bir açıklama şeklinde lütfedilirse çok memnun olacağımızı ifade etmek istiyorum. Saygılar sunarım.

TAHSİN KAPLAN - Sayın Ali Rıza Ünal Bey'e teşekkür ediyoruz. Her bütçe görüşüldüğü zaman hedefler belirleniyordu. 1995 bütçesinin ana hedefleri nelerdir? Bu ana hedefler bütçenin detayında vardır. Yönetim Kurulu uygun görürse, bu soruya cevap vermek üzere Genel Müdüre söz verebiliriz.

ÜNAL SOMUNCU - Sayın Başkan, Sayın Dr. Ünal'ın sorularına cevap teşkil edecek şekilde bazı bilgileri hemen sunmak istiyorum.

İnşaat yatırımlarımız için öngörülen ödeneğin üçte birini rant tesisi için ayrılan ödenek teşkil etmektedir. 300 küsur milyar içinde 100 milyar... Yeterli görülmeyebilir, artırılabilir. Ancak bugünkü gelişme düzeyi dikkate alınarak gelecek yıl düşünülen uygulama programı çerçevesinde konulmuş bir ödenektir. Yatırım bütçemizde inşaat yatırımları bakımından ağırlık, rant tesisinden sonra devam etmekte olan işlerin bitirilmesine verilmiştir. İncelendiğinde görülecektir ki, üstlenilen yeni iş azdır. Program çizgisi olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik durumda görülebilir gelecekteki bazı beklentiler dikkate alınarak olağanüstü durumlarla ilgili görev ve sorumluluklarımızın yerine getirilmesine yönelik bazı çalışmalar vardır. Mesela, Trakya'da bir bölge deposu yapımı gibi. Batı bölgemizdeki bazı

beklentiler hepimizin malumu. Olmamasını temenni ediyoruz ama, hazırlıklı olmamız da lazım. Kaldı ki, Erzincan depreminden bu yana da bildiğiniz gibi, bir bilimsel ve teknik spekülasyona dayalı bazı görüşler ve tahminler ifade ediliyor. İstanbul'la ilgili. Bunu da dikkate alarak bir hazırlık yapılmıştır.

Afyon'la ilgili olarak, makine ve benzeri yatırımlarımızın çok büyük bir ağırlığı var. 105 milyarlık bütçenin 100 milyarı Afyon için düşünülmüştür. İnşaat yatırımlarımızın içinde Afyon'un ıslahına ağırlık verilmiştir.

SOMUNCU:

"İnşaat yatırımlarımız için öngörülen ödeneğin üçte birini rant tesisi için ayrılan ödenek teşkil etmektedir."

Türk Kızılayı'nın genel sorumlulukları içinde üstlendiğimiz, malumları olduğu üzere, olağanüstü durumlarda Türk mevzuatı ve ulusal planlarla belirlenmiş olan acil yardım sahasındaki durumdan etkilenen kişilere Erzincan depreminde olduğu gibi, bütün sağlık tesislerinin tahrip olduğu bir durumda sahra hastanelerinde ilk tıbbi müdahaleyi yapabilmek, onların barınacağını, beslenmesini ve acil ihtiyaçlarını sağlamaya yönelik çalışmalar... İkincisi, kan hizmetleri... Genel Merkez olarak üstlendiğimiz başlıca hizmetler. Bir görüşümüz de, bunların dışında kalan hizmetlerin şubelerimiz eliyle yürütülmesidir. Bu şubelerimizin Genel Merkez tarafından maddi yönden ve bilgi bakımından desteklenmesi... Bunlar da bildiğimiz gibi medikososyal hizmetler diyebileceğimiz sosyal ağırlıklı hizmetlerdir: Aşevleri, öğrenci yurtları gibi yahutta sayıları küçümsenmeyecek durumda olan korunmaya muhtaç bazı vatandaşlarımızın ayni ve nakdi olarak ihtiyaçlarının karşılanması gibi.

Düşünülmesi gereken bir program da şubelerimizi desteklemek. Benim bu aşamada arz etmek istediğim bunlar. Genel Merkezimizin bütçesi geçmiş yıllarda olduğu gibi sizlerin de irşatlarıyla belki bu yurduğunuz yönde daha da geliştirilecektir.

TAHSİN KAPLAN - Sayın Genel Müdürün izahından şunu anlamış oluyoruz: Demek ki, ana hatlarıyla hedeflerimiz, evvela rant getirici olan büyük binamızın bitirilmesi. İkincisi, istenilen hedefe varmayan, siz sebeplerini izah ettiniz -onda haklılık payı olan da var, olmayan da- ama istenilen hedefe varmamamıza rağmen, Afyon'un istenilen hedefe vardırılması için gerekli teknik ve idari yatırımların yapılması. Üçüncüsü, temas edilmedi, ama zannediyorum aklınızdan geçmiştir; emlaklarımızın yeniden gözden geçirilerek, atıl durumda kalanların daha faal duruma, gelir getirici duruma getirilmesi. Bir de Sayın Genel Başkan Vekilimizin çalışma sahasına giren kan ürünlerimizin değerlendirilmesi. Kan ürünlerimizin değerlendirilmesi ve bundan gelir sağlanması için bir laboratuvarın kurulması. En büyük hedeflerimizden birisi de bu olmalıdır.

Yine her zaman parmak bastığımız hedeflerimizden biri de, gençliğe yönelik hizmetlerin istenilen boyutlarda verilmesidir.

Son olarak hiç temas edilmeyen bir konuya değinmek istiyorum. Derneğimizin yatırımından ziyade, gelir getirici faaliyetleri kadar, ismine yakışan sosyal hizmetlerin en büyük boyutta yapılmasıdır. Gönül arzu eder ki, sosyal hizmetlere ayrılan pay yüzde 20'den aşağılarda olmasın. Çünkü bizim birinci çalışmamız sosyal hizmetler alanındadır. Komisyonumuz bu hedefler doğrultusunda çalışmasına devam edecektir. Bu hedefler için detaylı çalışmalar müesseselerin bütçeleri görüşülürken ele alınacaktır.

Ben bu açılışı kapamadan önce, arkadaşlarımızın çalışmalarıyla ilgili bir iki noktaya temas etmek istiyorum. Bu görüşü Yönetim Kurulumuzun sayın üyelerine de arz ediyorum. Elimizde 1995 bütçesinin bir görüşme programı var. Bu prog-

Genel Müdürlük tarafından hazırlanarak Yönetim Kurulu'nun tetkikinden sonra Bütçe Komisyonu'na havale edilen ve komisyonun 1 ayı aşkın yoğun çalışmalarıyla son şekli verilen Kızılay'ın 1995 yılı bütçesi, Genel Merkez Kurulu'nun Aralık ayındaki toplantısında görüşülerek kabul edildi.



ram yarım gün aksamayla ya da günü gününe uygulanabilir. Ben arkadaşlardan şunu rica ediyorum: Her sene kendilerinden ne istediğimizi gayet iyi biliyorlar arkadaşlarımız, neler sorulur, neler istenir, biliyorlar. Kendi bütçelerinin görüşülmesine geldikleri zaman, hazırlıklı gelsinler. Efendim, biz hazırlayıp gelelim gibi şeyler olmasın. Bu durum aksamalara sebep olur. 10 seneden beri Program Bütçesi'ni uyguluyoruz. Lütfen hazırlıklı gelin. İkincisi, İdare olarak 1992, 93, 94 bütçe raporunu gözden geçirin. Orada bazı öneriler göreceksiniz. Bu önerilerin büyük bir kısmının gerçekleştirildiğini; ama bir kısmının da ana hatlarıyla gerçekleşmediğini görüyoruz. Bunlar size soru olarak tevcih edilecek. Niye gerçekleştirilemedi? Bunu da bize cevap olarak hazırlarsanız daha rahat çalışma imkânı bulmuş oluruz.

Üçüncü arzum, Yönetim, taslak bütçeyi hazırlarken, günün şartlarına ve yeni gelişmelere göre yeniden gözden geçirme ihtiyacı görmüş olabilirler. Mesela, Afyon'u ele aldığımız zaman, yatırımların ne safhada olduğu ve neler düşünüldüğü görüşülecektir. Merkez Kurulu üyesi olarak bildiğimiz kadarıyla, bu yatırımlar maalesef henüz ciddi bir safhaya gelmedi. Bu gecikmenin sebebi nedir? Gecikmenin maliyeti bize neye mal olur? Bunları soracağız. Bunlara lütfen hazırlıklı olun.

Bir de bu taşınma meselesi var. Bu

gün bu oturduğumuz binanın aylık kira geliri yaklaşık 1 milyar liradır. Halen burada oturuyoruz, öteki binamız da bomboş. Yani burada oturacaksak o binayı verelim kiraya. Eğer buradan taşınacaksak hâlâ niye oturuyoruz? Kızılay'ımız bu binayı boş bırakacak kadar lüks imkânlarla sahip değil. Bu gibi sorulara muhatap olacağınız için bunlara lütfen hazırlıklı olun.

Alımlarla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Yönetimden ve Sayın Genel Müdürdürden rica edeyim; bunu Merkez Kurul'nda da dile getirdim: Bütçe çıktığı günden itibaren alımlarla ilgili çalışmalara başlasınlar. Sıkıştım aceleye geldi, zamanımız yok gibi kelimeleri lütfen 1995'te duymayalım, bunlarla karşı karşıya kalmayalım. Bunu çok yaşadık. Röntgende yaşadık; kanda yaşadık; zaman mevhumundan dolayı iki fiyat vermek mecburiyetinde kaldığımız oldu; ucuz aldık, pahalı aldık. Bunu özeleştirerek söylüyorum. İşleri zamanında yürütelim. Bu gecikmelerin de sebepleri sorulacak. Bunlara da lütfen hazırlıklı olalım.

Şubelerin borçları konusunda Şube Müdürlüğü ve Merkez Müdürlüğü hazırlıklı olsun. Bunlar imkânlar ölçüsünde ne derecede tahsil edilebildi veya edilemedi? Son rakamlar nelerdir? Bunlar da lütfen bize bildirilsin.

Diğer bir konu Merkez Kurulumuzun

aldığı prensip kararı gereğince, emekli olan ya da ayrılan personelin kadroları iptal ediliyor. Bilahare ihtiyaç olduğunda yerine yenileri konuyor. Tahmin ediyorum ki, İdare, personel giderleri konduğu zaman iptal-ihdası göze almadan, mevcut kadroları dolu düşünerek tahsisat ayıracaktır. İptaller olabilir, o varsın bir köşede kalsın; ama mümkün olduğunca aktarmaya geçmeyelim.

Bizim en büyük sorunlarımızdan birisi, Kızılay'ımızın gelirlerinin bir mercimek boyu da olsa biraz artırılmasıdır. Bunun için Genel Başkanımız başta olmak üzere Merkez Kurulu üyeleri ve İdare çırpınıyor. Müessese ve şube müdürü arkadaşlarımız da bu yönde kafalarını yorsunlar, öneriler getirsinler. Kendi şubelerinin faaliyetlerinin yanı sıra bu konuyla da ilgileninler. İçimizde genç arkadaşlarımız çoğunlukta; onlar yeni yeni çalışma önerilerinde bulunabilirler. Bu önerileri Merkez Kurulumuza götürür karara bağlarsak, Kızılay'ımız bundan faydalanır ve bundan hep birlikte gurur duyarız.

Öğleden sonra rahmetli arkadaşımız Prof. Dr. İlhan Özdemir'in mezarı başında bir anma töreni yapacağız. Arkadaşımıza Tanrı'dan tekrar rahmet diliyorum. Bu nedenle çalışmalarımıza yarın sabahattan itibaren devam edeceğiz. Teşrifleriniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.



BOSNA-HERSEK DISPANSERİ HİZMETE AÇILDI

KAHRAMANOĞLU:

"Bütün Balkanlar'ın kaderi Bosna-Hersek Cumhuriyeti Ordusu'nun zaferine bağlıdır."

DEMİR:

"Biz sağ elin verdiğini, sol elin bilmemesi gerektiği inancına sahip insanlarız. Türk Kızılayı bu anlayış içinde hizmet verir."

Kızılay'ın öncülüğünde, Bayrampaşa Belediyesi, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri Federasyonu (IFRC)'nin katkılarıyla Bayrampaşa'da yaptırılan Bosna-Hersek Dispanseri 22 Aralık 1994 tarihinde törenle hizmete açıldı.

Açılış törenine Başbakanlık Başdanışmanı Prof. Dr. **Mustafa Kahramanoğlu**, Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir**, İstanbul Vali Yardımcısı **Selahattin Ekremoğlu**, Bayrampaşa Belediye Başkanı **Hüseyin Bürge**, Bosna-Hersek İstanbul Başkonsolosu **Talat Sülejmani**, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi **Barry Rigby**, IFRC Türkiye Temsilcisi **Peter Tjittes**, Bosna-Sancak Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı **Kerim Erdem**, Kızılaycılar ve kalabalık bir vatandaş topluluğu katıldı.

Kemal Demir törende yaptığı konuş-

mada, Bosna-Hersek'teki vahşetin Batı'nın ve bütün dünyanın gözleri önünde devam ettiğini belirterek, "İnsan haklarını savunmada hiç kimseye fırsat dahi vermemeye gayret sarf eden Batı, gözlerini yumarak günümüze kadar o insanlık dışı davranışı, o vahşeti seyretmekle yetinmiştir" dedi.

Konuşmasında, özellikle Bayrampaşa ve çevresinde yaşayan Bosnalılara hizmet verecek olan dispenserin, Bayrampaşa Belediyesi'nce tahsis edilen çok değerli bir arsa üzerinde kurulduğunu hatırlatarak, Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi üyelerine teşekkür eden **Kemal Demir**, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri Federasyonu'nun ise dispenserin yapımına katkıları ve konuya gösterdikleri duyarlılığı da şükranla karşıladığını belirtti.

Türk Kızılayı'nın milletimizin bağrın-

dan çıkmış bir ecdat kuruluşu olduğunu ifade eden **Demir**, bu kuruluşun 127 yılıdır yalnız yurtiçinde kendi soydaşlarına değil, dünyanın her yerine din, dil, ırk, milliyet ve kanaat ayrımı gözetmeksizin yardım elini uzattığını söyledi.

Kemal Demir, Türk Kızılayı'nın Bosna-Hersek'e yaptığı yardımların 1991 yılı'nın Kasım ayında başladığını ve günümüze kadar gerek Hükümet yardımlarının gerekse çeşitli kuruluşların düzenlediği kampanyalarda toplanarak Kızılay'a teslim edilen bağışların bütün imkanlar kullanılarak yerine ulaştırıldığını bildirdi.

Kızılay Genel Başkanı Dr. **Kemal Demir** şöyle devam etti:

"Kızılay 1991'in Kasım ayında araçlarıyla Bosna-Hersek yollarını öğrendi. Bugüne kadar 35 kez, Kızılay TIR'ları, uçak ve gemilerle Bosna-Hersek'e ulaştık. 97 TIR, 20 uçak ve 3 gemi yükledik, ulaştırdık ve boşalttık. Bu araçlarla 7.250 ton çeşitli gıda, giysi, ilaç ve tıbbi malzeme yardımı gönderildi."

Kemal Demir, çeşitli kamu ve özel kuruluşların düzenlediği kampanyalarda toplanan ve Kızılay'a devredilen 9.5 milyon DM civarındaki nakdi yardımın ise T.C. Ziraat Bankası kanalıyla Bosna-Hersek Hükümeti Maliye Bakanlığı'nın Frankfurt'ta Deuce Bank'taki hesabına yatırıldığını ve bunun teyid edildiğini vurguladı.

Genel Başkan **Demir**, Bosna-Hersek'e yapılan aynı yardımların hangi güzergâhtan gönderileceği ve nerede hangi yetkili kuruluşa teslim edileceğinin ise her defasında konuyla ilgili Devlet Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nca Bosna-Hersek Hükümeti'ne danışılarak belirlenip, Kızılay'a yazılı olarak bildirildiğini, yardımların da bu esaslar çerçevesinde gerçekleştirildiğini ve belge karşılığı teslim edildiğini kaydetti.

Kızılay'ın Tekirdağ, Kırklareli ve İstanbul Karaköy'deki misafirhanelerde yaşayan yaklaşık 3 binden fazla Boşnak'a yaptığı yardımların tutarının ise 5 milyar lirayı aştığını belirten **Kemal Demir**, daha sonra şunları söyledi:

"Türkiye'nin her yerindeki Kızılay şubeleri, Bayrampaşa şubesinin yaptığı

gibi milletin ve insanlığın hizmetinde olmanın gereklerini gönülden yerine getiriyor. Oralarda da yardımlar dağıtılıyor. Bu yardımlar ilan edilmeden, yaygara yapılmadan, gürültü çıkarılmadan yapılıyor."

Konuşmasını, **"Biz sağ elin verdiğini sol elin bilmemesi gerektiği inancına sahip insanlarız. Her yaptığımız yardımı ilan ederek, yardım alanları üzmenin anlamı olmadığını biliriz. Türk Kızılayı bu anlayış içinde hizmet verir"** diyerek sürdüren Genel Başkan **Demir**, Kızılay'ın 1992 ve 1993 yıllarında 49 yabancı ülkeye insani yardımda bulunduğunu bildirdi.

Kemal Demir, Bosna-Hersek Dispanseri'nin Kızılay'ın 36. dispanseri olduğunu belirterek dispanserin Boşnakların yanı sıra diğer vatandaşlarımıza da hizmet vereceğini sözlerine ekledi.

Törene Başbakan **Tansu Çiller** ve Devlet Bakanı **Ayvaz Gökdemir** adına katılan Başbakanlık Başdanışmanı Prof. Dr. **Mustafa Kahramanoğlu** da konuşmasında, Kızılay'ın 126 yıldan beri ülke içinde ve ülke dışında mazlum ve muhtaç olan herkese Türk milletinin şefkat elini uzattığını belirterek, **"Kızılay dünya çapında bir teşkilattır ve öyle olmaya devam edecektir. Biz Kızılay'a şükran borçluyuz"** dedi.

Dr. **Kemal Demir**'in söylediği her kelimeye aynen katıldığını vurgulayan **Musta-**

fa Kahramanoğlu, Bosna-Hersek'te devam etmekte olan vahşetin, BM teşkilatının gözleri önünde cereyan ettiğini, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi'nin doğruladığını belirterek şöyle devam etti:

"BM tamamen vicdansız, idraksiz, insafsız bir teşkilat değildir. Ama BM, iradesizliğini ispat etmiştir. İnsani yardıma devam etmektedir. Yalnız insanların ölmesine biraz zaman kazandırmak için. BM etkinliğinin söz konusu olması gereken yerlerde bunun olmadığını görüyoruz."

Birçok devletin birtakım etkinlikler sergilemesine rağmen Bosna'daki katliamın hâlâ devam ettiğini kaydeden **Kahramanoğlu**, Türkiye Cumhuriyeti'nin Bosna'daki katliama karşı en etkin tedbirleri alan tek devlet olduğunu ifade ederek, **"Boşnak kardeşlerimiz 500 yıl bu milletle beraber aynı kaderi paylaşmış, aynı muharebe meydanlarında, aynı idealler uğruna şehit olmuştur. O bakımdan Türkiye Cumhuriyeti elbetteki elinden gelen her türlü yardımı yapacaktır. T.C. Hükümeti bunu yapma iradesine sahiptir, yapmaktadır"** dedi.

Başbakanlık Başdanışmanı Prof. Dr. **Kahramanoğlu**, Bosna-Hersek'in kaderini Bosna-Hersek Cumhuriyeti silahlı kuvvetlerinin tayin edeceğini de belirterek şöyle devam etti:

"Bütün Balkanlar'ın kaderi Bosna-



Hersek Cumhuriyeti Ordusu'nun zaferine bağlıdır. Hatta Türkiyemizin güvenliği de bu zafere bağlıdır. Düşünün; Bosna-Hersek'ten başlayacak bir göçün arkasından Makedonya, Bulgaristan, Batı Trakya ve Romanya'dan gelebilecek 4-5 milyonluk göç dalgası Türkiye'yi çok büyük ölçüde sarsacaktır."

Mustafa Kahramanoğlu, konuşmasının sonunda Bosna'daki katliamın devam etmesi ve Boşnakların yurtlarından sürülmesi halinde Yeni Dünya Düzeni'nin iflas edeceğini kaydetti.

İstanbul Vali Yardımcısı Selahattin Ekremoğlu da konuşmasında, Bosna'daki olayların başlamasından sonra devletimizin sağlık konusunda gerekli tedbirleri aldığını, Kızılay'ın da çok büyük bir gayretle, gerek Türkiye'ye gelen Boşnakların, gerekse Bosna'daki insanların sıkıntılarını hafifletmek için elinden gelen azami yardımı yaptığını söyledi.

Bayrampaşa Belediye Başkanı Hüseyin Bürge de törende yaptığı konuşmada, "Bihaç'ta katliamların BM'nin gözetimi altında yapılmasını Bayrampaşalılar adına nefretle kınıyorum" dedi.

Bayrampaşa Kızılay Şubesi'nin talebi

üzerine ilçenin en güzel arsasını bu dispensere için tahsis ettiklerini belirten **Hüseyin Bürge**, "Ben Kızılay'ın yaptıklarını takdirle karşılıyorum. Düşen insanlara sahip çıkmak çok güzel bir hadise. Önce BM insanların ölmesine mani olur, ondan sonra biz rahat nefes alırız. Dünyanın hiçbir yerinde insan kanı akmasına gönlümüz razı değildir" dedi.

Bosna-Hersek İstanbul Başkonsolosu Talat Sülejman ve **Bosna-Sancak Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Kerim Erdem** de konuşmalarında, tesisin yapımında emeği geçenlere teşekkür ettiler.

Kızılay Bayrampaşa Şube Başkanı İsa Çetin de törendeki konuşmasında, dispenserde çoğunluğu Bosna-Hersek ve Balkan kökenli 10 uzman hekimin görev yapacağını, ilerde 5 hekimin daha sağlık kadrosuna dahil edileceğini bildirdi.

Bosnalı mültecilerin, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Federasyonu Türkiye Temsilcisi'nden alacakları resimli kartlarla dispenserde ücretsiz muayene olacaklarını ve ilaç ücretlerinin yüzde 80'inin de Federasyon ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nce finanse edileceğini belirten Çetin, Türk Devleti ve Türk Kızılay'ının her

zaman ve her konuda onların yanında olduğunu söyledi.

İstanbul'da bulunan 18 bine yakın mültecinin büyük çoğunluğunun Bayrampaşa ve çevresinde yaşadığını kaydeden İsa Çetin, bu nedenle dispenser yeri olarak bu bölgenin tercih edildiğini ifade etti.

İstanbul'un diğer ilçelerindeki Boşnakların dispansere geliş ve dönüşlerini temin için Kızılay Genel Başkanı Dr. Kemal Demir'in bir ambulans tahsis ettiğini de belirten Çetin, dispenseri 2-3 yıl sonra 5 katlı büyük bir tesis haline getirmeyi planladıkları bildirildi.

Şube Başkanı İsa Çetin konuşmasının sonunda Bosna-Hersek Dispanseri'nin arsasını tahsis eden Bayrampaşa Belediye Başkanı Hüseyin Bürge ve Belediye Meclisi üyelerine teşekkür etti.

Günde 500 kişiye hizmet verebilecek kapasitedeki dispenserde; Acil Servis, Dahiliye, Hariciye, Çocuk, Cildiye, Beviye, Kadın Doğum, KBB, Ortapedi, Asabiye, Enfeksiyon, Enjeksiyon, Cerrahi bölümleri ile röntgen ve öteki laboratuvarlar bulunmaktadır.

İLHAN ÖZDEMİR TÖRENLE ANILDI

Sağlık Bakanlığı müsteşarlarından eski Kızılay Genel Başkan Vekili Prof. Dr. İlhan Özdemir, ölümünün 1. yıldönümü olan 18 Ekim'de mezarı başında törenle anıldı.

Sağlık Bakanı Doğan Baran ve Kızılay Genel Başkan Vekili Nurettin Özdemir, törende yaptıkları konuşmalarda, İlhan Özdemir'in Sağlık Bakanlığı ve Kızılay'daki hizmetlerinden övgüyle söz ettiler.





ŞİMDİYE KADAR BİLİNMEYEN KAYNAKLAR IŞIĞINDA DR. MACARLI ABDULLAH BEY'İN TABABETE VE KIZILAY'IN KURULUŞUNA KATKILARI

Prof. Dr. Dr. Arslan TERZİOĞLU

İ.Ü. Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi
Anabilim Dalı Başkanı

I. GİRİŞ

Bugünkü Kızılay'ın "Mecruhin ve Mar-day-ı Askeriye-ye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" olarak 11 Haziran 1868'de kurulmasında büyük rol oynayan Dr. Macarlı Abdullah Bey'in 30 Ağustos 1874'te ölümünün 120. yılı anısına düzenlenen bu sempozyumda yerli ve yabancı bilim adamlarınca verilecek bildirilerle bu konu bilimsel açıdan daha fazla aydınlığa kavuşacaktır. Biz de, yerli kaynakların yanı sıra Karl Eduard Hammerschmidt olarak doğduğu, öğrenim görek bilim adamı olarak üne kavuştuğu Viyana'da yaptığımız arşiv ve kaynak araştırmaları ışığında, onun, tababete ve Kızılay'ın "Mecruhin ve Merday-ı Askeriye-ye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" olarak kuruluşuna katkıları

konusunu inceleyeceğiz. Konuya girmeden önce hemen belirtelim ki, 1848'de Osmanlı İmparatorluğuna iltica ettikten sonra ilme ve Türkiye'ye büyük bir özveriyle hizmet etmiş olan Miralay Dr. Abdullah Bey, gerek yaşarken gerekse öldükten sonra Avrupa'da olduğu kadar yurdumuzda da büyük bir saygı görmüş, bir kadirşinaslık eseri olarak Ankara'da Kızılay'da büstü dikilmiş, Kızılay'ın kuruluşunun 100. anma yılı olan 11 Haziran 1968'de kendisinin ve Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın resimlerini taşıyan bir pul tedavüle çıkarılmış, ölümünün 90. yıldönümünde rahmetli hocam Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk tarafından Ankara'da 11-13 Haziran 1964'te I. Milli Kızılay Konferansı düzenlenmiş ve bir ki-

tapcık yayımlanmış⁽¹⁾ ve bir yağlıboya portresi yaptırılmış, ölümünün 100. yıldönümünde bir yıl gecikme ile 21.4.1975'te Türk Tıp Tarihi Derneği ve Mikrobiyoloji Cemiyetinin işbirliği ile bir anma töreni Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ve Dr. Kâzım Araman tarafından düzenlenmiştir. Ölümünün 120. yıldönümü anısına Türk ve Avusturyalı meslektaşlarımızla düzenlenen bu sempozyum da, bu toplantıların yeni bir halkası olarak onun, ilme ve Kızılay'ın kuruluşundaki büyük hizmetlerine duyulan saygının bir nişanesi olduğu gibi, yeni kuşaklara da hayatta her şeyin boş ama çalışmanın ilme ve insanlığa hizmetin boş olmadığı, unutulamayacağını göstermesi açısından da önemlidir.



II. MİRALAY DR. MACARLI ABDULLAH BEY'İN BİLİM ADAMI OLARAK YETİŞMESİ VE TABABETE KATKILARI

1848'de Türkiye'ye sığınıp Müslüman olmadan önce Karl Eduard Hammerschmidt ismini taşıyan Dr. Abdullah Bey Viyana'da doğmuştur. Doğum tarihi, ölümü üzerine İstanbul'da Gazette Medicale d'Orient'in Ağustos 1874 sayısında yayınlanan yazıda 1799, 30 Ağustos 1874 ölümünde Eyüp'te Defterdar Camii'nde defnedildiğini belirten Hüseyin Remzi'nin 1893'te yayınlanan İlm-i Hayvanat-ı Tıbbiye eserinde⁽²⁾ ve Meyers grosses Konversations-Lexikon'da 1800 olarak veriliyorsa da⁽³⁾ gerek Wurzbach⁽⁴⁾ gerekse Österreichisches Biographisches Lexicon'da verilen 12 Haziran 1801 tarihi⁽⁵⁾ en doğru olanıdır.

Avusturya kaynaklarına göre önce 1818/19 yıllarında Viyana Üniversitesinde felsefe, sonra hukuk tahsil ederek 16 Ocak 1827'de Dr. Jur. olarak yani hukuk doktoru olarak mezun olmuştur⁽⁶⁾.

Önce bir avukatın yanında avukatlık stajına başlamış⁽⁷⁾ ama avukatlık stajını tamamlayamamıştır⁽⁸⁾. Aşağı Avusturya Saray Hukuk Dairesinde (Niederösterreichischen Hofkammerprocurator) çalıştıktan sonra aşağı ve yukarı Avusturya İmparatorluk General Komando Birliğinde askeri hukukçu (Millitärengantie beim k.k. Generalcommando für Nieder und Oberösterreich) olarak çalıştığı ve Viyana'da Wipplingstr. Nr. 394'te oturduğu Avusturya Harbiye Arşivinde (Österreichische Kriegsarchiv) yaptığımız araştırmadan anlaşılmaktadır⁽⁹⁾. Bu görevlerinin yanı sıra kendisinin doğa bilimleri ile uğraşarak bilhassa entomoloji alanındaki araştırmaları ile büyük üne kavuştuğu hatta o zaman merkezi Bonn'da olan kısaca Leopoldina denilen "Ka-

iserlich-Leopoldinisch karolingische Akademie der Naturforscher" bilimler akademisine üye olarak alındığı biliniyor. Öyle ki böcekler üzerine yaptığı araştırmaları ile bilinen ve 1705-1759 yılları arasında yaşamış Rösel von Rosenhof'la bir tutularak kendisine bu bilimler akademisinde "Rösel II" unvanı tevcih edilmiştir⁽¹⁰⁾.

Meyers grosses Konversations-Lexikon'da, Dr. Abdullah Bey ismini alan Karl Eduard Hammerschmidt'in hukuk tahsil ettikten sonra "Landwirtschaftlicher Zeitung"un redaktörü ve bilhassa Entomolog olarak oldukça büyük bir üne sahip olmasına karşın tıp tahsiline de başladığı⁽¹¹⁾ belirtilmesine rağmen, onun tıp ve cerrahi tahsili yaptığı diğer Avusturya kaynaklarında belirtilmemekte. Viyana Üniversitesi Arşivinde yaptığımız araştırmalarda önce aynı üniversitede hukuk tahsil ederek 16 Ocak 1827'de hukuk doktoru unvanını alan Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in⁽¹²⁾ Viyana Üniversitesine bağlı sivil Tıp Fakültesinde değil de askeri tıp ve cerrahi akademisi olarak 1785'te tesis edilen Josephinum'da tıp ve cerrahi tahsili yaptığını tespit ettik. Josephinum askeri tıp ve cerrahi akademisinin Akademischer Registratur Protokoll Defterinin 1832 yılına ait olanında Karl Eduard Hammerschmidt hakkında şu kayıdı bulduk:

"Hammerschmidt, acad (emische) Sch(üler) dessen str(engen) Prüfungen pro gradu Doc(to)ris betreffend. 258. B 11"⁽¹³⁾.

Bu Latince deyimlerle karışık Almanca ibarenin tercümesi şöyle:

"Akademik öğrenci olan Hammerschmidt'in Doktor unvanı alabilmek için verdiği zor imtihanlara dair. 258. B 11" Bu ibarenin yanında verilen evrak numarası olsa gerek. Ama bu evrakları üniversite arşivinde bulmak mümkün değil.

Josephinum'un Akademischer Registratur-Protokoll Defterinin 1833 yılında da Hammerschmidt hakkında sadece akademik öğrenci olarak bir isim kaydı var⁽¹⁴⁾.

Bu kayıtlardan K.E. Hammerschmidt'in Josephinum tıp ve cerrahi akademisinde tahsil ettiği ve doktor unvanı alabilmek için çok zorlu bir imtihan verdiği anlaşılmakta.

Ayrıca bütün zamanların ve milletlerin en ünlü hekimlerinin biyografilerinin verildiği ve ünlü Berlin'li hekim ve tıp tarihçisi August Hirsch'in yayınladığı "Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte aller Zeiten und Völker" adlı Lexikon'da Karl Eduard Hammerschmidt de yer almakta ve kendisinin Dr.

Abdullah Bey ismini aldığı Osmanlı İmparatorluğunda hekim ve İstanbul'da Tıbbiye-i Şahane'de hoca olarak ölüm tarihi 30 Ağustos 1874'e kadar çalıştığı belirtiliyor⁽¹⁵⁾.

Viyana'da sadece entomoloji ile ilgili değil tıbbi alanda da eter narkozu ile ilgili kendi üzerinde deneyler yaptığı, Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in 19 Şubat 1847'de Viyana Doğa Bilimlerini Sevenler Birliğinin toplantısında sunduğu bildiriden anlaşılmaktadır. Linz'teki Museum Francisco Carolinum'un kütüphanesinde 1994 Haziranında bulduğumuz Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in bu bildirisi ile ilgili geniş haber "Österreichische Blätter für Literatur, Kunst, Geschichte, Geographie, Statistik und Naturheilkunde" dergisinin 26 Şubat 1847 sayısında şu şekildedir:

"Dr. Hammerschmidt, Dr. Eckstein tarafından keşfedilen eter narkozu aletine nazarı dikkati çekti. Bu alet ağız ve burundan eter gazının verilmesini kolaylıkla sağladığı gibi, az miktarda eterle daha çabuk ve emniyetli bir şekilde narkozu sağlamakta. Bu aletin, kenarları deriyle astarlanmış metalden oluşan kısmı ağız ve burnun dibini kaplayacak şekilde yapılmış olup, bunun sonundaki boruyla eter gazı balonuna bağlanmıştır. Bu boru şunları da içermektedir:

1. Dışarı çıkan havanın dışarı çıkmasını yarayan ve dışarı açılan bir musluk. Böylece eter gazlarının, kullanılmış atık havayla kirlenmesi önlenmekte.

2. Boruların içine doğru açılan diğer bir musluk ki, eter gazının bulunduğu balondan eter gazının nefes alınmak suretiyle kullanımına çıkış sağlanabilsin.

3. Eter gazının akımının lüzumundan fazlasını kullanımını önlemek için bir kapanma mekanizması.

4. Esas boru boyunca uzanan ve eter gazı balonuna ulaşan ikinci bir boru ki, aleti ağız ve burundan uzaklaştırmadan lüzumu anında eter doldurmak (akıtılabilmek) için.

Dr. Heller ve Dr. Ragsky tarafından geliştirilen aletlerden biraz daha komplike (karmaşık) olan Dr. Eckstein tarafından geliştirilen bu narkoz aletinin kullanımının daha kolay olduğu görülmektedir. Yalnız burada aletin daha komplike (karmaşık) yapıya sahip olması ile kullanımının daha karmaşık olması arasındaki farkı ayırt etmek gerek. Bu açıdan bu alet daha karmaşık bir yapıya sahip gibi gözüküyorsa da kullanımı daha basit ve bütün gerekli icapları yerine getiriyor.

Dr. Hammerschmidt bu narkoz aleti ile ilgili olarak, şuna işaret etti ki, fizyolojik ve psi-

kolojik ilişkiler çok önemli olup, eter narkozu ile ortaya çıkan ruhi durum ve rüya görme durumları bunun belirgin bir kanıtı olarak gözden kaçmaması gerektir.

Bu konuda yapılacak çok sayıda tecrübe ve gözlemlerle, deneysel bilimler alanında uğraşanların eğitimleri ve meslek hayatında bizzat bildikleri gibi, ancak önyargısız sonuçlara varmak mümkündür. Burda hazır olanlar bu konuda bizzat kendileri de deneyler yaparak, tecrübe ve gözlemlerini burada bildirirlerse aradaki farklar mukayese edilerek daha sağlıklı bir sonuca varılır.

Dr. Hammerschmidt kendisinin yaptığı 50 deneye dayanarak, eter narkozu neticesi ortaya çıkan ruhi durumu ve rüyalarla ilgili neticelerin bir değerlendirilmesini yaparak şu şekilde özetledi:

a- Bu çeşit aletlerle yapılan narkozla insanın irade kuvveti biraz geciktiriliyor, ama tamamen önlenemiyor.

b- İnsanın irade kuvveti eter narkozunun tesiri müddetince minimum dereceye indirgenebilir ve ama insanın irade kuvveti şuurun tamamen geri gelmesini hızlandırabilir.

c- Narkoz için lüzumlu süre her insan bünyesine göre değişik olup, zayıf olanlarda daha kısa zamanda, ama vücutta ve ruhen kuvvetli bünyeye sahip olanlarla daha uzun olabilir.

d- Bütün denenenlerde narkoz alma durumunda duyulan şeyleri sırasına göre şöyle sıralamak mümkündür: Nefes alma temposunun hızlanması, kulak çınlaması veya uğultusu, düşünme yeteneğinin müphemleşmesi, duyuların kaybolması, nefes almanın hırıltıya dönüşmesi, umumi bir vibrasyon, oldukça hızlı uçma hissi, bir boşlukta olma hissinin ortaya çıkması, narkoz durumundan tekrar uyanmada kısa veya daha uzun süreli şuursuzluk ki bu da belirsiz bazı anımsamalar ve tutarsız konuşmalarla birlikte ortaya çıkar. birden şuurun yerine gelmesi ki bu da bunu takip eden kararsızlıklarla. Narkozdan uyanmadan sonra hemen bütün denenenlerde gözlenen bir nevi şiddet ve çoğu kez narkozun tekrar yapılması isteğidir ki narkozun tekrarlanması halinde bu isteğin daha da artmasıdır.

e- Bireysel olarak ortaya çıkan diğer neticeler, tam narkoz halinde rüyalar görmek veya en azından az veya çok olarak kendini hoş hissetmesinin hatırlanmasıdır. Fikri melekelerin yaşaması ama aynı zamanda rüyalar ve melankoli.

f- Duyu yanılgıları çoğu kez narkozun te-

sirinin başladığı anda başlar, narkozdan uyanma anında şuurun tamamen yerine gelmesine kadarki sürede de aynı şekilde ortaya çıkar ki bunlar, uçma hissi veya resim ve görüntülerin göz önünde hızla geçmeleri, ışık şeritleri görmek veya meselâ amonyak kokusunu oldukça nefis bir koku olarak algılamak gibi koku hissinin yanılması.

g- Narkozda en son işitme hissi kaybolur, narkozdan ayılmada ise en önce işitme hissi geri gelir. Dr. Hammerschmidt kendi üstünde bizzat yaptığı denemelere istinaden şuna inanıyor ki, narkozda diğer duyuların kaybolmasına karşın işitme duyusu kısmi olarak da olsa baki kalıyor ve rüyalara büyük ölçüde yön veriyor. Önce, işitme duyusundan önce görme duyusu kaybolur, ama görme hissi görme işleminden daha fazla etkilidir. Adale işlevi de narkozda ortadan kalkar; narkozdan uyanmada önce işitme duyusu yanı sıra adale işlevi de hareketlenir, onu görme, hissetme ve konuşma takip eder. En sonra da koklama duyusu geri gelir.

h- Narkoz esnasında görülen rüyalar veya görüntüler, aynı kişilerde analog bir yönde tekrarlanır. Öyle ki şekli değişse bile rüyanın ana fikri aynı şekilde kalır.

i- Görülen rüyalar irade kuvveti sayesinde bir nevi yönlendirilebilirse de, ama esasta mizacı ve bilhassa şahsiyeti ile yönlendirilir.

k- Narkoz esnasında görülen rüyalarda, şahsın hayatında derin iz bırakan etkiler, onun temayülü, ona katılmak istediği en önemli görünen şey, ayrıca narkoz öncesi düşündüğü son fikir veya kelime, büyük rol oynar.

l- Tahayyül ve hafıza gücü fazla olanlar narkoz esnasında daha canlı rüyalar görürler ve sonra bu rüyaları daha bariz bir şekilde hatırlarlar. Gerçi narkozdan uyanıp şuur tamamen yerine geldikten sonra görülen rüya ortadan kaybolursa da, ama sonra fikir asosyasyonu çağırışımı ile tekrar hatırlanır.

m- Narkoz esnasında rüya görülürken, şahsiyet mefhumu, mukayese yapabilme ve netice çıkarma yeteneği ortadan kalkmaz, yalnızca bu narkoz esnasında ve hatta narkozdan uyanmada kendisinin alışılmış münasebetlerinin yani durumunun değiştiğini hissederek.

Dr.K.E.Hammerschmidt bizzat kendi üzerinde yaptığı narkoz denemeleri esnasında algıladıklarını ve hissettiklerini yazarak kaydetmişti. Bu şekilde kendisi ve diğerleri üzerinde yaptığı 20 deneyde insanın ruh dünyasının belirtileri ile ilgili konuda ve yukarda yazılan

rüyalarla ilgili çok enteresan neticeler ortaya çıkmakta olduğu görülmüştür.

Bu tebliğinin sonunda Dr.K.E. Hammerschmidt bu toplantıda bulunanlardan eter narkozu ile ilgili böyle denemeler yaparak bilhassa insan psikolojisi ile ilgili gözlemlerini ve tecrübelerini burada tebliğ etmelerini rica etti. Bilhassa, şimdiye kadar eter narkozu ile oldukça çok deneyler yapan Dr. Ragsky'den kendi tecrübe ve deneyimlerini tebliğ etmesini rica etti."⁽¹⁶⁾

Viyana Doğa Bilimlerini Sevenler Birliği'nin 9 Nisan 1847'deki toplantısında ise Dr. Hammerschmidt'in kendisinin bir eter narkozu aletini geliştirdiği ve bunun hakkında da yaptığı bildiri "Österreichische Blätter für Literatur, Kunst, Geschichte, Geographie, Statistik und Naturheilkunde" isimli dergide şu şekilde verilmekte:

"Dr. Hammerschmidt kendisi tarafından konstrüksiyonu yapılan yeni bir eter narkozu aletini tanıttı. Kendi geliştirdiği bu alet, evvelce takdim edilen Dr. Eckstein'in eter narkozu aletinin daha basitleştirilmiş ve daha geliştirilmiş bir şeklini teşkil etmekte. Onun gibi bu alet de burun ve ağız eter gazlarını alacak şekilde yapılmış olup, ama bu aletin, seyahat için yapılan geçmeli su bardaklarında olduğu gibi deri kaplı kısmı ortada ağaçtan yapılmış vidalanabilir ve değiştirilen bir boru kısmı ile delinmiş bir vaziyettedir. Bu değiştirilebilen boru, gaz balonu ile irtibat halindedir. Bu alet şimdiye kadar geliştirilen diğer narkoz aletlerinden daha iyi bir şekilde her çeheye intibak edebilecek durumda olup, istenildiğinde parçalara ayrılabilir ve tekrar monte edilebilir şekilde düşünüldü, oldukça az yer kaplamaktadır. Kolayca taşınabilen ve oldukça ucuz bir fiyata mal olan bu eter narkozu aletini en fazla 40 kr (Kreuzer) ile 1 Fl. (Florin) RM arasında bir meblağa mal etmek mümkündür. Bu eter narkozu aletinin pratikte kullanımının oldukça elverişli olduğu dişhekimisi Weiger'in hastalarında yaptığı diş ve çene cerrahisi ile ilgili çok sayıdaki ameliyatlarda bu aleti kullanarak yaptığı eter narkozunun oldukça başarılı geçmesinden anlaşılmaktadır" (17).

Böylece, Dr.K.A. Hammerschmidt'in gerçekleştirdiği bu eter narkozu aletinin dişhekimisi Weiger tarafından çene cerrahisi ile ilgili ameliyatlarda denenecek oldukça pratik bir kullanıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

İlk eter narkozunun 16 Ekim 1846'da Boston'da Massachusetts General Hospital'de W.T. Green Morton tarafından tatbik edilerek bir çene cerrahisi ameliyatı gerçekleştirildi-

gi⁽¹⁸⁾ ve Viyana'da da II. Cerrahi Kliniği Direktörü Prof. Dr. Franz Schuh 22 ve 23 Ocak 1847'de önce iki köpek üzerinde sonra 27 Ocak 1847'de bir hasta üzerinde eter narkozu tatbik ettiği ve onun iki asistanı Ludwig von Markusowsky ile Ernst Krakowitzer'in kendi üzerlerinde eter narkozu yaptıkları, Viyana I. Cerrahi Kliniği Direktörü Prof. Dr. Joseph von Wattman'ın (1789-1866) iki gün sonra 29 Ocak 1847'de eter narkozu ile bir hastasını ameliyat ettiği düşünülürse⁽¹⁹⁾, Dr. K.E. Hammerschmidt'in kendisinin bizzat Dr. Eckstein'in keşfettiği eter narkozu aleti ile 50 defa deneyler yaparak 19 Şubat 1847'de Viyana Doğa Bilimlerini Sevenler Derneğine tebliğ olarak sunması ve kendisi de bir eter narkozu aleti geliştirerek, bunu yine aynı derneğin 9 Nisan 1847'deki toplantısına tebliğ etmesi, Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in eter narkozu tatbikatını ilk yapan tıpta modern anesteziyolojinin öncülerinden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca eter narkozunun insan vücudunda yaptığı fizyolojik ve psikolojik etkileri bizzat kendisi üzerinde yaptığı deneylerle saptayıp bilimsel tebliğler halinde yayınlayan ilk hekimlerden biri olduğu görülmektedir.

Üzerinde durulması gereken bir husus da Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in 1848 de Türkiye'ye iltica etmesinden sonra bu geliştirdiği eter narkozu aleti ile Osmanlı İmparatorluğunda eter narkozu yaptığına dair yerli kaynaklarda şimdiye kadar bir kayıda rastlanmamasıdır. Ayrıca Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de 1849'lu yıllarda İngiltere'de Sir James Young Simson'un 10 Kasım 1847'de kloroformla anestezi usulünü tatbikinden⁽²⁰⁾ hemen sonra, kloroformla anestezinin İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de Calleja'nın öğrencisi Yusuf Efendi üzerinde uygulaması⁽²¹⁾ Kırım Harbi esnasında 1853-1856 yılları arasında Fransa'nın Kırım'daki ordusu askeri başhekim Dr. Scrive'in bu harp ile ilgili hatıralarında 9000'ne yakın amputasyon ve ameliyatlarda Kırım'dan İstanbul'a getirilen yaralılarda kloroformla anestezinin tatbik edildiği⁽²²⁾ düşünülürse, birazdan görüleceği gibi 1848'de bize iltica ettikten sonra Dr. Karl Eduard Hammerschmidt'in eter narkozunu Türkiye'de tatbik etmesi mantiken mümkün görünmesine rağmen, buna dair kayıtlara şimdiye kadar rastlanamaması çok hayret verici bir durum arz etmektedir.

III. DR. ABDULLAH BEY'İN TÜRKİYE'DEKİ BİLİMSEL ÇALIŞMALARI VE KIZILAY'IN KURULUŞUNA KATKILARI

Dr. Karl Eduard Hammerschmidt Viyana'da eter narkozu ile deneyler yaptığı ve bununla ilgili bir alet geliştirdiği 1847 yılının he-

men akabinde 1848 yılında Macarların ayaklanmasında büyük bir faaliyet göstermiş, Ekim hadiselerinde ise o zaman Viyana'yı işgal etmekte olan birliklere kaçmak zorunda kalmıştı. Hiçbir yerde kendisini emniyette hissetmemesi üzerine Macaristan'a giderek, Transilvanya'nın savunmasına memur edilen Polonyalı General Josef Bem'in kumandası altında, Transilvanya'da çarpışmalara katılmak ve sonunda da Valachie'ya ya geçmek zorunda kalmıştır. Avusturyalıların Macaristan'ı işgal edip Başbakan Koşat'u kurşuna dzmeleri ve ayaklanmaya katılanları hapsedmeleri üzerine 30 arkadaşı ile Türkiye'ye iltica ederek İstanbul'a gelmiş ve orada Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye hoca olarak tayin edilmişti⁽²³⁾. Ancak Avusturya Sefaretinin talepleri üzerine Şam'a gönderilerek oradaki Şam Askeri Hastanesine albay tahsisatı ile hekim olarak atanmıştır⁽²⁴⁾.

Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'a göre İstanbul'da^(24a) diğer bir kaynağa göre ise Şam'da Müslüman olan⁽²⁵⁾ Dr. Karl Eduard Hammerschmidt Abdullah adını almıştır. Avusturya Hükümeti 1848 yılı sonu ve 1849 yılı başında Türkiye'ye sığınan mültecilerden kendi tebaasından olan isyancıların teslim edilmesini Türk Devletine bir nota ile bildirmiş ise de Büyük Reşit Paşa'nın İstanbul'daki İngiliz Sefiri ile yaptığı görüşmeler, İngiliz Başbakanı Lord Palmerston (1784-1865)'nin da desteklemesiyle, bu isteği reddederek mültecileri iade etmedi. Haber bütün dünyada yankı uyandırdı, hatta Londra'daki Türk Sefiri araba ile bir yere gidiyorken Oxford Üniversitesi gençleri Türk Elçisinin arabasındaki atları çıkararak koşmuşlar, bütün Londra sokaklarını dolaştırmışlar⁽²⁶⁾. Böylece Osmanlı Devletinin tutumu İngiltere'de büyük bir takdirle karşılanmıştı.

1850 yılında İstanbul'daki Avusturya Sefaretinden Viyana'daki Dışişleri Bakanlığına giden bir raporda "Avusturya Sefirinin Âli Paşa ile yaptığımız görüşme sonucu, mülteci dönme Dr. Hammerschmidt isteğimiz doğrultusunda Halep'e gönderilmiştir"⁽²⁷⁾ denilmesinden Dr. Hammerschmidt'in daha İstanbul'da Müslüman olduğu neticesi çıkmaktadır.

1850 yılı Temmuzunda İstanbul'daki Avusturya Sefiri, Dr. Hammerschmidt'in Halep'te değil de Şam'da olduğunun tespiti üzerine bu durumu Hariciye Nazırı Âli Paşa nezdinde protesto ettiği, ama bundan sonra bu konuya değinilmediği Avusturya Arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır⁽²⁸⁾.

Dr. Abdullah Bey adını alan Dr. K.E. Hammerschmidt, Kırım Harbi sonlarına doğru İstanbul'a çağrılarak Gülhane ve sonra da Hay-

darpaşa hastanelerinde hekim olarak görevlendirilmiştir. Dr. Abdullah Bey 1861 (1278 h.) yılında askeri göreve kaymakam yani yarbay rütbesi ile alınmış sonra 1867'de Miralay rütbesine terfi etmiştir⁽²⁹⁾.

Gülhane ve Haydarpaşa hastanelerinde askeri hekim olarak birkaç yıl çalıştıktan sonra da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de "İlm-i Tabakat ül-Arzı vel Maaden" ve Zooloji hocalığına tayin edilmiştir⁽³⁰⁾.

Dr. Abdullah Bey'in bu hocalığı sırasında yanına muavin olarak yüzbaşı Şakir Selim ve ondan sonra Hüseyin Remzi Beyler atanmışlardı. Kendisine ayrıca Miralay Dr. Ali Raşit Bey ile patolojik anatomi muallim muavini İbrahim Lütfü de yardımcı olmuşlardır⁽³¹⁾.

Dr. Abdullah Bey 1 3 yılında kendisinin keşfettiği bir mikrofotograf cihazı ile bitkilerin saklanması için geliştirdiği bir yöntemi Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane'ye bildirmiş ve bu iki keşfini incelemek üzere G. Della Sudda, Mavrogeni ve Mühlig'den oluşan bir komisyon oluşturulmuştu. Dr. Abdullah Bey bitkilerin muhafaza ve sergilenmesi ile ilgili bu buluşu ile 1867'de Paris Kongresinde bronz madalya kazanmıştı⁽³²⁾. Kendisinin meydana getirdiği koleksiyonları ve elyazıları ne yazık ki 1867 yangınında yok olmuş gitmiştir. Felaket bununla da kalmamış, entomolojiye ait olan ve Paris Uluslararası Sergisinde altın madalyaya layık görülen eserler de bu yangında kül olup gitmiştir. Bu da bilim için yeri doldurulmaz bir kayıptır⁽³³⁾.

Bu adı geçen 1867 Paris Uluslararası Sergisi esnasında Dr. Abdullah Bey'in bizde Kızılai'ın o zaman "Mecruhin ve Merday-ı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" olarak kurulmasına neden olan çalışmaları da başlamıştır.

Zira 1867 Paris Uluslararası Sergisinde, bugünkü Kızılai'ın öncüsü olarak 22 Ağustos 1864 Cenevre Convention'u ile tesis edilen Harp Yaralılarına Yardım Derneği'nin de Uluslararası Kongresi toplanmıştı. Sergide Osmanlı Devleti Delegatesi olan Dr. Abdullah Bey bu Uluslararası Harp Yaralılarına Yardım Derneği toplantılarına katılmış, Paris konferansının başkanlığı ve ayrıca Cenevre Uluslararası Yüksek Merkez Komitesi tarafından bu kuruluşun faaliyetlerini Osmanlı İmparatorluğunda yerleştirmekle görevlendirilmiş ve bu derneğin Türkiye'ye sağlayacağı yararları inanarak, İstanbul'a dönüşünde hemen harekete geçmişti⁽³⁴⁾.

Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti (1329-1331) Salnamesinde bu konuda şu bil-

gi verilerek Dr. Abdullah Bey'in bu alandaki hizmeti övülmektedir:

"1863 senesinde Cenevre'de inikat eden beynelmil konferansa iştirak hususunda diğ er birçok, memalik-i mütemeddine gibi hükümet-i Osmaniye de gaflet göstermişti. Ancak 22 Ağustos 1864 tarihinde akdolan mukavelenamenin 32. maddesi bir meydan-ı müsa it bırakıyordu; Konferansa iştirak edemeyen devletler bir sene zarfında mukavelename ahkamını kabul ile vaz'-ı imza edebileceklerdi.

Keyfiyet hükümet-i Osmaniye'ye de tebliğ olundu. Ahmet Mithat Efendi merhum "Hilâl-i Ahmer" namı ile yazdığı bir eserde Cenevre mukavelenamesinin hükümet-i Osmaniye'ce ne suretle kabul ve imza edilmiş bulunduğunu şu cümleler ile tesvir eyliyor: "Keyfiyet Bab-ı Aliye dahi teklif olunmuştu. Bab-ı Ali işe evvelce ehemmiyet vermeyerek, hatta Cenevre komisyonuna mürâhhas göndermemiş olduğu gibi, bu kerre mukavele-i mezkurenin münferide imzası kendisine teklif olunduğu zaman dahi işin ehemmiyetini takdir edememiş ise de faidesi me'mul olmayan şu işten bir mazarrat dahi husule gelmeyeceğini görünce, 1865 senesi Temmuzun 5. günü mukaveleye Bab-ı Ali dahi imzasını vazeylemişti."⁽³⁵⁾

"Memleketimizde Hilal-i Ahmer müessesesinin vücuda gelmesi için en birinci teşebbüs insaniyetperverane aslen Alman (Avusturyalı) olan Doktor Abdullah Bey namında bir sahib-i hamiyet tarafından vaki olmuştur. İsmi Tarih-i Osmani'de takdirat ve tevkirat ile yâd edilecek olan bu insaniyetperver Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane ilmi'arz ve'l-maadın muallimliğinde bulunduğu esnada Hükümet-i Osmaniye'ce 1867 Paris sergisine mürâhhas tayin ve izam olunmuştu. Abdullah Bey sergi münesebeyle Paris'te in'ikad iden sıhiye konferansına da iştirak etmiş, Cenevre konferansı mukarreratının Hükümet-i Osmaniye'ce dahi tatbik olunmasından memleket için husule gelecek menâfi'i azimeti takdir eylemiş idi. Dersaadet'e avdet idince derhal bu maksadı te'min için efkâr-ı münevvere erbabı nezdinde teşebbüsata başladı. Rical-i memleketin ekseriyet-i azimesi Abdullah Bey'in teşebbüsat ve teklifatını bî sûd (faydasız) bir meşgale, husulü muhal (imkansız) bir emel addeylediler. Fi'l-hakika bizim için salib yerine "Hilal-i Ahmer" işareti kabulü mes'elesi hallolunmadıkça "Salib-i Ahmer'den istifade teşebbüsatı bî sûd ve hayal-i muhal sayılmak mazur idi. Maamafih Abdullah Bey teşebbüsatında me'yûs olmak derecelerine geldiği sırada serdâr-ı ekrem Ömer Paşa'nın nâil-i Muzâhereti oldu. Müşarunileyh (yani Dr. Abdullah Bey) ile Mekteb-i Tıbbiye Nazırı Mar-

ko Paşa'nın ve bâhusus Kırım Aziz bey gibi bazı efkar-ı münevvere ve hamiyet-i ciddiye erbâbinevâdirin teşebbüsatı neticesinde mecrûhin-i asâkir-i Osmaniye'ye muâvenet için teşekkül edecek cemiyete 66 âza kaydına muvafaakiyet görülebildi ve Cemiyet Marko Paşa'nın riyâseti altında teşekkül eyledi. Meclis-i Sıhiye reis-i sânisı doktor Salih efendi, doktor Mavruyanı, doktor Dükastro'dan mürekkeb bir encümen cemiyetin nizamnâme-i esasısını yapmağa memur edildi. Bir çok içtimalardan sonra 1285 (1868) senesi Haziranında cemiyetin nizamnamesi hey'etçe kiraat ve tasvip olundu."⁽³⁶⁾

Dr. Abdullah Bey bizde Kızılây'ın "Mecruhin ve Merday-ı Askeriye'ye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" olarak kurulmasına öncülük ederek, (1329-1331) yılı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Salnamesinde yukarda belirtildiği gibi bu cemiyet 66 üyeden oluşmuş, Reisliğe Dr. Marko Paşa, Genel Katipliğe Dr. Abdullah Bey getirilmişti. Reis Vekili Dr. Mongery, Kâtip Yardımcısı J. de Castro ile Dr. Limonides, Veznedar da Charles Curtis'den oluşan bir idare kurulu oluşmuştu⁽³⁷⁾. Böylece 11 Haziran 1868'de Osmanlı İmparatorluğunda Mecruhin-i Asakir-i Osmaniye'ye Muavenet Cemiyetinin teşekkülü ve bu idare Kurulunun seçilmesi bizde Kızılây'ın kuruluş günü olarak kabul edilmiştir.

Kızılây'ın öncüsü olan bu cemiyetin tüzüğünü yapmak için kurulan komisyona Dr. Salih Bey, Dr. Mavroyeni, Dr. A. de Castro seçilmiş ve Dr. Abdullah Bey tarafından önerilen tüzük bu komisyonca incelenerek 1285 hicri senesi haziranında (7 Temmuz 1869) kabul ve tasvip edilmişti⁽³⁸⁾. Dr. Abdullah Bey bu cemiyetin sekreteri imzasıyla, Cenevre'deki Kızılâh teşkilatı merkezine gönderdiği 20 Haziran 1868 tarihli Fransızca bir yazıda, İstanbul'da bu cemiyetin 11 Haziran 1868'de teşkil edildiğini bildirmişti. Aslı Cenevre'de Kızılâh teşkilatında olan bu yazının bir kopyesi Kızılây Genel Merkezinde bulunmaktadır.

Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa ve Marko Paşa'nın büyük yardımları ve himayeleri ile Dr. Abdullah Bey'in büyük gayretleri sayesinde Kızılây'ın öncüsü olan "Mecruhin-i Asakir-i Osmaniye'ye Muavenet Cemiyeti" kurulmuş, Sultan Abdülaziz ile annesi Pertevniyal Valide Sultan'ın dahi bu hayırlı işe yardımları temin edilmişti. Ayrıca bu cemiyetin yayın organı olarak "Gazette Medicale d'Orient" adlı bir Fransızca tıbbi dergi çıkarılarak bu cemiyetin fikirleri savunularak yayılmağa gayret gösterilmiştir⁽³⁹⁾.

Hemen faaliyete geçen bu "Mecruhin-i Asakir-i Osmaniye'ye Muavenet Cemiyeti" ilk olarak 9 seyyar hastane ve gerekli malzeme-

yi havi teşkilatı ile hizmete hazır bir duruma geçirilerek, ilk defa 1876'da Sırp ve Karadağ harbine giren Osmanlı Ordusuna bütün teşkilatı ile yardım etmiş, hasta ve yaralı askerlerin yardımına koşmayı başarmıştır. Bu durumu yerinde izleyen Uluslararası Kızılâh Teşkilatı, bu Kızılây'ın öncüsü Cemiyeti bir Takdirname ile ödüllendirmiştir⁽⁴⁰⁾.

"Her ne kadar Cenevre andlaşmasına, Osmanlı Devleti tamamiyle tabi olmuş ise de Kızılâh armasının Beynelmil bir yardım arması olmakla beraber Osmanlı Devleti bu armayı kabul etmemiş, milletin üzerinde fena tesir yapacağı ve bu yüzden cemiyetin zarar göreceği kararlarına varılarak yapılan büyük kongrede Kızılâh yerine beyaz bayrak üzerine Kızılây'ın bu cemiyetin Amblemi olarak kabul edilmesine karar verilmiştir. Bu Amblem aynı zamanda Osmanlı hükümeti Sağlık Teşekkülleri tarafından da tasvip görmüştür. Kongre çalışmaları ve cemiyetin bayrağının şekli cemiyetin Cenevre andlaşmasına göre hattı hareketi bir karara bağlanmış, zamanın Harbiye Nezaretine keza bu kararın bir sureti de Cenvention de Genev'e bildirilmiştir...

Sadrazam Mehmet Rüşü Paşa'nın dileği üzerine "Osmanlı Hasta ve Yaralılarına Yardım Cemiyeti'nin" organizasyonu esaslı bir surette hazırlandıktan sonra 14.4.1877 senesinde, Marko Paşa'nın başkanlığındaki yapılan kongrede paşanın söylediği tarihi nutuk ile Osmanlı Hasta ve Yaralılarına Yardım Cemiyeti Cenevre andlaşması gereğince teşekkül etmiş olduğunu bildirmiş, yaptığı hizmetleri izah etmiş, 19.4.1877 günkü toplantısında ise bu cemiyetin isminin Hilâliahmer Merkezi namı verilmesine karar verilmiştir."⁽⁴¹⁾

Gerçi Cenevre'deki Kızılâh teşkilatı merkezi 30.4.1877'de çeşitli ülkedeki teşkilatlara bu hususu bildirmiş ise de, Hilali Ahmer'in yani Kızılây'ın resmen kabulü 1929'daki 3. Cenevre Konventionunda kabul edilmiştir^(41a). Bu husus Ülkü Uysal'ın bu konuda Viyana Hukuk Fakültesinde 1967'de verdiği doktora tezinde belirtilmektedir.

Kuruluşunda büyük rol oynadığı "Mecruhin-i Asakir-i Osmaniye'ye Muavenet Cemiyeti'nin 19.4.1877'de "Hilal-i Ahmer" adını almasını Dr. Abdullah Bey ne yazık ki göremeden 30 Ağustos 1874'te ölmüştü. Kurduğu bu cemiyetin bir eseri olan "Gazette Medical d'Orient"te yayınlanan bir nekrolojide vefatı hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Hayatının son yıllarında Abdullah Bey, Boğaziçinin jeolojisini, gençleri özendirerek esaslı bir şekilde tetkik etmekte idi. İlerlemiş yaşına rağmen, hem Mekteb-i Tıbbiye'deki çalışmalarını sürdürüyor, hem de edebi kurul-

larda konferanslar vermekte idi. Öğrencileri ile geziler tertip ediyor ve yine öğrencileri için gece gündüz çalışarak jeoloji ve zooloji üzerinde bir eser meydana getirmek istiyordu. Prof. Dr. Abdullah Bey'in son Viyana Seyahatine çıkmadan evvel, yoğun çalışmalarının semeresi olan zoolojiye ait defterler dolusu mükmemel eserini cemiyetimiz üyeleri görerek takdirle karşılamışlardı.

Üsküdar'dan İznik'e kadar olan mıntıkada jeolojik tetkikleri sırasında saatlerce kızgın güneş altında kalan Dr. Abdullah Bey, ne yazık ki bir beyin kanaması sonucu komaya giriyor ve birkaç gün sonra da 30 Ağustos (1874)'te vefat ediyor. Cemiyetimizin böyle hakşinas ve sevecen bir meslektaşının ve aynı zamanda geniş bilgi ve yetenekleri ile *Gazette Medicale d'Orient*'e yapmış olduğu katkıları olan ve hiçbir menfaat gözetmeden bütün varlığı ile çalışan bu büyük bilim adamının kaybı karşısında duyduğu üzüntü sonsuzdur.

Dr. Abdullah Bey Leopoldina Doğa Bilimleri Akademisi, Padova Akademisi, Revigo ve Erfurt Akademileri, Erlangen Medico-Fizik Kurumu, keza Altenburg, Leipzig, Dresden, Moskova, Freiburg, Breslau, Regensburg Kurumlarının üyesi idi. Ayrıca Paris, Londra ve Stettin Entomoloji Cemiyetlerinde de üye idi.

Almış olduğu nişanları da şunlardır:

1. 3. sınıf Mecidiye Nişanı
2. İtalya Kraliyet Tacı Madalyası
3. Rus Stanislas Nişanı
4. Avusturya'nın Franz Joseph Nişanı
5. Avusturya Liyakat Nişanı⁽⁴²⁾.

Osmanlı hükümeti dul eşine emekli maaşı bağlamıştı. Cumhuriyet hükümeti de Viyana yakınında bir köyde yaşayan eşine 1928 yılına kadar emekli maaşı vermeğe devam etmişti⁽⁴³⁾.

Büyük bilim adamı ve Kızılay'ın kurucularından Dr. Abdullah Bey'in aziz hatırası önünde tüzimle eğilirken, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de muavinlerinden Hüseyin Remzi Bey'in İlm-i Hayvanat-ı Tıbbiye adlı eserinde belirttiği üzere defnedildiği Eyüp'teki Defterdar Camindeki mezarını⁽⁴⁴⁾ tekrar yaptırarak, onun 120. ölüm yıldönümünde kadirşinaslık gösteren Kızılay'ın ve onun Başkanı Sayın Dr. Kemal Demir'e teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR:

1. Uzluk, Feridun Nafiz: Türkiye Kızılay Cemiyeti'nin Kuruluşuna Kısa Bir Bakış. I. Milli Kızılay Konferansı 11-13 Haziran 1964. Ankara 1964. 25 sayfa, 4 resim.
2. Anonim: Necrologie. Gazette Medicale d'Orient 18 me Année Aout 1874, s. 77.
3. Remzi, Hüseyin: İlm-i Hayvanat-ı Tıbbiye. II. Kı-

sım. Gayri Fıkariye ve Tüfeylat-ı Hayvaniye. İstanbul 1893, s. 9; Meyers Grosses Konversations-Lexikon. 6. Aufl. 8 Bd., Leipzig-Wien 1904, s. 704.

4. Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexikon des Kaisertum Österreich, 7. Theil, Wien 1861, s. 290.
5. Österreichisches Biographisches Lexicon (1815-1950), II. Bd, Graz-Köln 1959, s. 170.
6. Bkz. a.g.e., s. 170; Archiv der Universität Wien. Prom. Prot. d. juristischen Fakultät; Universitätschematismen 1831-1853; Unterrichtsgeldrechnungen 1818-1826.
7. Meyers Grosses Konversations-Lexikon. 6 Aufl. 8. Bd. Leipzig-Wien 1904, s. 704
8. Bkz. Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums Wien 1839, s. 474; Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexicon des Kaiserthums Österreich, 7. Theil, Wien 1861, s. 290.
9. Bkz. a.g.e., s. 290,
10. Skopec, Manfred: Ergänzungen zur Biographie von Karl Eduard Hammerschmidt (1801-1874) anhand Österreichischer Quellen. Die Hohe Medizinschule Galatasaray und ihre Bedeutung für die moderne Türkische Medizin. Berichte des Symposions am 18.9.1989 anlässlich des 150. Gründungsjahres. Hrsg. von Arslan Terzioğlu und Erwin Lucius, İstanbul 1993, s. 91.
11. Meyers grosses Konversations-Lexikon. 6. Aufl., 8. Bd., Leipzig-Wien 1904, s. 704.
12. Skopec, Manfred: a.g.e.s. 91
13. Archiv der Universität Wien. Register der academischen Acten von Jahre 1832.
14. Archiv der Universität Wien Academischen Registratur-Protokoll 1833, Jo.26.10
15. Hirsch, August (hrsg.). Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte aller Zeiten und Völker. 2. Aufl., 2 Bd. Berlin-Wien 1930, s. 46.
16. Österreichische Blätter für Literatur, Kunst, Geschichte, Geographie, Statistik und Naturheilkunde. IV. Jg., Nr. 49. 26. Februar 1847, s. 193-195.
17. Österreichische Blätter für Literatur, Kunst, Geschichte, Geographie, Statistik und Naturheilkunde IV.Jg.Nr. 79, 9. April 1847, s. 367.
18. Kays, Thomas E.: The History of Surgical Anaesthesia. New York (1963), s. 27-31; Terzioğlu, Arslan and Krebs, Linda Marion: The Development of Surgery and of Surgical Clinics at the Turn of the 20 th Century, Munich 1979, s. 9.
19. Mayrhofer, O.: Geschichte der Anaesthesiologie in Österreich und ihre Querverbindungen zur türkischen Anaesthesiologie. Türk-Avusturya Tıbbi İlişkileri. Yayınlayan: Arslan Terzioğlu ve Erwin Lucius. İstanbul 1987, s. 235; Fitzal Sylvia: 25 Jahre klinik für klinik für Anaesthetie und allgemei-

ene Intensivmedizin der Universität Wien 1961-1986. Wien (1986), s. 9.

20. Terzioğlu, Arslan and Krebs, Linda Marion: a.g.e., s. 15.
21. Bkz. Journal de Constantinople, sene 3, sayı 106, 29 Temmuz 1848.
22. Serive; G.: Relation Médico-Chirurgicale de la Campagne d'Orient. Paris 1857, s.
23. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 10; Unat, Ekrem Kadri: Macarlı Dr. Abdullah Bey (Karl Eduard Hammerschmidt) ve Türkiye'deki çalışmaları. Türk-Avusturya Tıbbi İlişkileri. 28 ve 29 Nisan 1986'da İstanbul'da yapılan sempozyuma sunulan bildiriler. Yayınlayan: Arslan Terzioğlu ve Erwin Lucius, İstanbul 1987, s. 144.
24. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s. 144;
- 24a. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 10.
25. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s. 146; bkz. ayrıca Unat, E.K: Macarlı Miralay Dr. Abdullah Bey'in Hayatı ve Türk Tıp Zoolojisindeki Yeri. Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi, c.5., 1975, s. 7-18.
26. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 10
27. Haus, Hof-und Staatsarchiv. Politisches Archiv XII Türkei; bkz. Skopec, Manfred: a.g.e., s. 92.
28. Skopec, Manfred: a.g.e., s. 92.
29. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s. 144-145.
30. Anonim: Necrologie. Gazette Medicale d'Orient. 18 me Année. Aout 1874, s. 77-78.
31. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s. 145.
32. Unat, Ekrem Kadri: a.g.e.s.144
33. Anonim: Necrologie. Gazette Medicale d'Orient. 18 me Année, Aout 1874, s. 77-78.
34. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 12; Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s. 146
35. Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti (1329-1331) Salnamesi İstanbul (1331), s. 21.
36. Aynı kaynak s. 23-24.
37. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 12-13; ayrıca bkz. Ünver, A. Sühyet: Kızılay'ın Kurulmasında Macarlı Miralay Dr. Abdullah Bey'in Hizmeti. Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi. c. 5, 1975, s. 37-39; Ekrem, Kadri Unat: a.g.e., s. 146-147
38. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 12-13.
39. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 13
40. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 13-14.
41. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 17
- 42 a. Uysal, Ülkü: Die Gesellschaft von Türkischen Rotan Halbmond mit einer Darstellung der historischen Wurzeln der Rotenkreuzidee im abendländischen und im islamischen Raum des Nahen Ostens. Völkerrechtl. Diss. a.d.Rechtsund Staatswissenschaftliche Fakultät der Universität Wien, Wien 1967, s. 122.
42. Anonim: Necrologie. Gazette Medicale d'Orient. 18 me Année, Aout 1874, s. 78.
43. Uzluk, Feridun Nafiz: a.g.e., s. 11.
44. Remzi, Hüseyin: İlm-i Hayvanat-ı Tıbbiye. İkinci Kısım. Gayri Fıkariye ve Tüfeylat-ı Hayvaniye. İstanbul 1893, s. 9.



